

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

Оксана Лавер

**СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА МОВА
ВСТУП. ІМЕННІ ЧАСТИНИ МОВИ**

Рівень вищої освіти	другий (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність (Спеціалізація) <i>(за наявності)</i>	014.01 Середня освіта. Українська мова і література
Освітня програма	Українська мова і література. Англійська мова і література
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

Оксана Лавер

**СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА МОВА
ВСТУП. ІМЕННІ ЧАСТИНИ МОВИ**

Рівень вищої освіти	другий (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність (Спеціалізація) <i>(за наявності)</i>	014.01 Середня освіта. Українська мова і література
Освітня програма	Українська мова і література. Англійська мова і література
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород 2023

Сучасна українська мова. Вступ. Іменні частини мови: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта, спеціалізація 014.01 Українська мова та література, кваліфікація: бакалавр середньої освіти, вчитель української мови і літератури, англійської мови, зарубіжної літератури освітньо-професійної програми «Українська мова і література. Англійська мова і література». **Ужгород: ФОП Сабов А.М., 2023.**

Укладач – О.В. Лавер, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Рецензенти:

О.Д. Пискач – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

О.В. Харківська – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Відповідальна за випуск –

Н.Ф. Венжинович, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Пропоноване видання містить варіанти контрольних робіт і різні за функціональним призначенням тестові завдання. Матеріали охоплюють теоретичні та практичні аспекти, які стосуються основної термінологічної бази морфології, зокрема іменних частин мови. Рекомендована література – основна та додаткова – зорієнтує студентів під час виконання контрольних зрізів, науково-дослідних робіт, а теоретичні питання до іспиту сприятимуть систематизації знань.

Методичні розробки відповідають освітній програмі та робочій програмі навчальної дисципліни, тому допоможуть студентам підготуватися і до складання змістових модулів, і до підсумкового контролю.

Рекомендовано до друку вченою радою філологічного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 8 від 15 червня 2023 року.

© Лавер О.В., 2023 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2023 р.

ЗМІСТ

Передмова.....5

Програма навчальної дисципліни.....8

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Розділ I. Слово як основна значима одиниця мови та як об'єкт морфології.

Іменник. Прикметник.....20

Розділ II: Числівник. Займенник.....33

Тестові контрольні завдання.....39

1. Лексико-граматичні розряди іменника. Граматичні категорії іменника.....39

2. Значеннєво-граматичні розряди прикметників. Ступені порівняння прикметників. Словозміна прикметників.....43

3. Значеннєві і структурні розряди числівників. Словозміна числівників.....47

4. Числівниково-іменникові словосполучення: способи поєднання та синтаксична роль.....54

5. Граматичні категорії займенника. Поділ займенників за значенням і граматичними ознаками.....58

6. Відмінювання і правопис займенників.....61

Питання до іспиту.....65

Рекомендовані джерела інформації.....68

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет.....72

ПЕРЕДМОВА

*Найліпше вивчати граматику крізь призму живого слова
Наталія Глібчук, Уляна Добосевич*

Морфологія – невід’ємна частина граматичного устрою мови.

Без постійної уваги до особливостей внутрішньої структури слова, яка найповніше виявляється у його словотворчих і формотворчих зв’язках з словами тієї самої або інших частин мови, не можна досягти ефективного засвоєння як орфографічних правил, так і усвідомлення семантики багатьох лексичних одиниць. Морфологія – це не лише схеми й правила словозміни. Вивчення морфології сприяє розвитку пізнавальної діяльності філолога, розширює горизонти мовного бачення оточуючої дійсності. Нові концепції розгляду морфологічних явищ допомагають майбутнім педагогам набувати навичок дослідницької роботи та формувати творчий підхід до вивчення мовних явищ.

Основні завдання курсу: допомогти студентам виявляти головні закономірності морфологічної системи української мови, визначати граматичні форми та граматичні значення словоформ, характеризувати лексико-граматичні категорії, проводити морфологічний аналіз словоформ різних частин мови, ознайомитися з методикою викладання граматики в школі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні методи морфологічного аналізу з урахуванням мовних і екстралінгвістичних факторів, зокрема теоретичний матеріал стосовно принципів поділу слів на частини мови;

- сучасні методи обробки інформації під час вивчення граматичних явищ у живорозмовній українській мові та в її літературному варіанті;

вміти:

- використовувати методи аналізу мови з точки зору її історії та сучасного стану, користуючись системою основних понять і термінів мовознавства;

- здійснювати морфологічний аналіз слова на основі лексичного значення та граматичних ознак, синтаксичних функцій;

- користуватися науковою, довідковою, методичною літературою рідною та іноземною мовами;

- вживати нормативні граматичні форми, що виявляють відповідні граматичні категорії іменників, прикметників, числівників, займенників;

- організовувати різні форми і способи навчальної, навчально-методичної, наукової, творчої та інших видів діяльності, які сприяють засвоєнню граматичних норм української літературної мови;

володіти:

- навичками оформлення та подання результатів наукового дослідження;

- здатністю виявляти високий рівень культури мовлення шляхом уживання граматичних форм, властивих іменним частинам мови;

- здійснювати перевірку процесів збору, аналізу і систематизації інформації стосовно віднови і становлення морфологічних норм української мови на основі різних її джерел (спеціалізованої літератури, ЗМІ, перспективного педагогічного досвіду тощо).

Пропоноване видання містить варіанти контрольних робіт і різні за функціональним призначенням тестові завдання. Матеріали охоплюють теоретичні і практичні аспекти, які стосуються основної термінологічної бази морфології, зокрема іменних частин мови. Рекомендована література – основна і додаткова – зорієнтує студентів при виконанні контрольних зрізів, написанні науково-дослідних робіт, а теоретичні питання до іспиту сприятимуть систематизації знань.

Методичні розробки відповідають освітній програмі та робочій програмі навчальної дисципліни і можуть допомогти здобувачам підготуватися і до складання змістових модулів, і до складання підсумкового контролю.

Відбір та укладання контрольних вправ, завдань і тестів здійснювалося за такими виданнями:

1. **Венжинович Н.В., Пискач О.Д.** Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Навчально-методичний посібник для студентів українського відділення філологічного факультету. Ужгород: Гражда, 2017. 232 с.

2. **Глібчук Н. М., Добосевич У. Б.** Сучасна українська мова. Морфологія. Практикум: Навч. посіб. Київ: Знання, 2009. 486 с.

3. **Колоїз Ж.В., Малюга Н.М., Явір В.В.** Сучасна українська літературна мова: Збірник завдань для лабораторних робіт. Київ: Знання, 2006. 356 с.

4. Конкурсні тестові завдання для вступників. Українська мова / **Г. І. Вовченко, А. М. Галас, О. Д. Пискач, Т. М. Розумик, І. В. Сабадош, М. І. Сюсько.** Ужгород: Ужгородський національний університет, 2007. 328 с.

5. Модульні контрольні роботи та підсумкові тестові завдання із сучасної української літературної мови: Морфологія. Числівник. Займенник: завдання та методичні рекомендації для студентів філологічних факультетів вищих навчальних закладів / *[упоряд. Л. І. Дорошенко]*. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. 64 с.

6. **Розумик Т. М., Венжинович Н. Ф.** Морфологія сучасної української літературної мови: Методичні розробки практичних занять для студентів українського відділення філологічного факультету. Ужгород: Патент, 2002. 75 с.

7. **Шкуратяна Н. Г., Шевчук С. В.** Сучасна українська літературна мова: Модульний курс: Навч. посіб. Київ: Арій, 2010. 824 с.

8. Українська мова. Тестові завдання. 5 – 11 класи: посібник / *за ред. Н. В. Гуйванюк.* К.: ВЦ «Академія», 2018. 504 с.

Список використаних джерел

- **Белей Лесь.** Українська мова на початку ХХІ ст.: Параметризація соціально-лінгвістичних змін. Київ: Люта справа, 2019. 208 с.

- **Белей Лесь.** Поезії

Режим доступу: <http://zahid-shid.net/index.php?rt=prostor&num=12&start=1>

- **Караванський С.** Секрети української мови. Львів: БаК, 2009. 344 с.
- **Масенко Л.** Суржик: між мовою і язиком. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. 135 с.
- **Овсень Оксеня.** Дощ //<http://zahid-shid.net/index.php?rt=prostor&start=8>
- **Самчук У.** Волинь: роман у трьох частинах. Київ: Дніпро, 1993. Т. I-II.
- **Цимбалюк Михайло.** Поезії
Режим доступу: //<http://zahid-shid.net/index.php?rt=prostor&start=6>
- **Шкляр Василь.** Залишинець. Чорний ворон
Режим доступу: //<https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=10350>

Робоча програма з нормативної дисципліни «Сучасна українська мова» для здобувачів вищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта, спеціалізація 014.01 Українська мова та література, кваліфікація: бакалавр середньої освіти, вчитель української мови і літератури, англійської мови, зарубіжної літератури освітньо-професійної програми «Українська мова і література. Англійська мова і література».

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 2,5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 75	2-й	
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2; самостійних – 2.	3-й	
	Лекції:	
	18	6
	Практичні (семінарські):	
	18	4
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	39	65

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Сучасна українська мова» є свідоме і глибоке оволодіння морфологічною структурою сучасної української літературної мови, засвоєння теоретичного матеріалу, що стосується іменника, прикметника, числівника, займенника, вміння застосовувати теоретичний матеріал у практиці мовлення та педагогічній діяльності.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти **таких компетентностей**:

ІК Здатність вирішувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, предметних знань, психології, теорії та методики навчання й характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти.

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.

ЗК3. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ФК1. Здатність до формування в здобувачів освіти ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.

ПК1. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української мови і літератури, англійської мови і зарубіжної літератури, у практиці навчання української мови і літератури, англійської мови і зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти.

ПК2. Здатність адекватно використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетенції в процесі фахової та міжособистісної комунікації, володіти доречними засобами мовної поведінки в різних комунікативних контекстах.

ПК3. Здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній і письмовій формах, володіти методикою розвитку зв'язного мовлення учнів у процесі говоріння й підготовки творчих робіт.

ПК8. Здатність використовувати сучасні наукові методи філологічних досліджень, добирати, аналізувати, систематизувати й синтезувати фактичний лінгвістичний, літературний матеріал; узагальнювати підсумки виконаного дослідження та формулювати його новизну; оформляти згідно із сучасними вимогами та презентувати результати наукового дослідження в усній чи письмовій формі, послуговуючись відповідним термінологічним апаратом.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Сучасна українська мова» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП): ОК12 – Сучасна українська мова (Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Фонетика і Фонологія)

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Українська мова і література. Англійська мова і література», вивчення навчальної дисципліни «Сучасна українська мова» повинно

забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
<i>Знає</i> основні історичні етапи розвитку предметної галузі.	ПРН 1
<i>Уміє оперувати</i> базовими категоріями та поняттями спеціальності.	ПРН 5
<i>Усвідомлює</i> цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.	ПРН 12
<i>Знає</i> сучасні філологічні й дидактичні засади навчання української мови і літератури, англійської мови і зарубіжної літератури, мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку української мови, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності, провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні та за її межами.	ПРН 13
<i>Пояснює</i> особливості розвитку української мови і літератури, англійської мови і зарубіжної літератури, специфіку перебігу літературного процесу в Україні в культурному контексті, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів; твори української класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою; <i>порівнює</i> мовні й літературні факти, явища, оригінали творів англійською мовою й українські переклади англійськомовних художніх текстів, визначає їхні подібності й відмінності.	ПРН 14
<i>Володіє</i> комунікативною компетентністю з української, англійської мов (лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний компоненти відповідно до загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти), <i>здатний</i> удосконалювати й підвищувати власний компетентнісний рівень у вітчизняному та міжнародному контексті.	ПРН 15
<i>Уміє</i> працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), знаходити, обробляти, систематизувати й застосовувати в освітній діяльності сучасну наукову інформацію, бібліографію, комп'ютерні технології.	ПРН 17
<i>Володіє</i> основами професійної культури, <i>має здатність</i> створювати, редагувати й перекладати тексти фахового змісту українською та англійською мовами.	ПРН 19.
<i>Використовує</i> гуманістичний потенціал української мови і літератури, англійської мови і зарубіжної літератури для формування духовного світу юного покоління громадян України.	ПРН 21.
<i>Знає, розуміє і демонструє здатність реалізовувати</i> теоретичні й методичні засади навчання української мови і літератури, англійської мови і зарубіжної літератури для виконання освітньої програми в базовій середній школі.	ПРН 22.

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Сучасна українська мова»:

Очікувані результати навчання	Шифр ПРН
<i>Знає</i> основні історичні етапи розвитку граматичних категорій та системи словозміни іменних частин мови, семантику мовних знаків, що формується завдяки взаємодії мови і культури.	ПРН 1
<i>Уміє оперувати</i> базовими категоріями та поняттями спеціальності під час характеристики слова за належністю до частини мови, виконувати повний	ПРН 5

морфологічний розбір іменних частин мови, використовуючи сучасну мовознавчу та лінгводидактичну термінологію.	
<i>Усвідомлює</i> цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України й вміє запобігати мовному насильству, гарантувати інформаційну безпеку, надавати кваліфіковані та об'єктивні відомості про українську мову, літературу й культуру, сприяти розвитку україністики в Україні та за її межами.	ПРН 12
<i>Знає</i> сучасні філологічні й дидактичні засади навчання української мови, теоретичний матеріал про принципи поділу слів на частини мови, відмінності у вияві спільних граматичних категорій у різних частинах мови, істотні ознаки кожної іменної частини мови, особливості словозміни іменників, прикметників, числівників, займенників, специфіку використання морфологічних одиниць у певному контексті.	ПРН 13
<i>Пояснює особливості розвитку української мови, порівнює</i> мовні факти, явища, оригінали творів англійською мовою й українські переклади англійськомовних художніх текстів, визначає їхні подібності й відмінності.	ПРН 14
<i>Володіє</i> комунікативною компетентністю з української мови (лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний компоненти відповідно до загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти), зокрема знає про традиційні (історично сформовані) словоформи та принципи сучасної нормалізації мови на граматичному рівні.	ПРН 15
<i>Уміє</i> працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), застосовує сучасні методи обробки інформації – конспектування та реферування найновіших авторських публікацій, вміє підготувати презентацію про систему словозміни іменних частин мови, використовує електронні версії словників.	ПРН 17
<i>Володіє</i> професійною етикою, має здатність створює, редагує й перекладає тексти фахового змісту українською та англійською мовами.	ПРН 19.
<i>Використовує</i> гуманістичний потенціал української мови і літератури, англійської мови і зарубіжної літератури для формування духовного світу юного покоління громадян України, вміє будувати наскрізну змістову лінію «Громадянська відповідальність» із залученням фактів етно-, соціолінгвістики, історії України, в контексті знань про культуру сусідніх слов'янських і неслов'янських народів.	ПРН 21.
<i>Знає, розуміє і демонструє здатність реалізовувати</i> теоретичні й методичні засади навчання української мови для виконання освітньої програми в базовій середній школі, вміє добирати і систематизувати дидактичний матеріал, формувати різні типи завдань, вправ і тестів, пояснювати граматичні явища.	ПРН 22.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- усні комплексні відповіді, підготовка презентаційних матеріалів, письмові дослідницькі роботи, система вправ для закріплення навичок словозміни;
- виконання тестових завдань на сайті електронного навчання;
- іспит.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усна або письмова з такими видами: усне опитування на практичних заняттях; виконання вправ та завдань за підручником, редагування текстів різних стилів відповідно до граматичних норм української літературної мови, виконання індивідуальних завдань, захист виконаних письмових завдань.

Форма модульного контролю: у формі письмової контрольної роботи та/або письмового тестування.

Форма підсумкового семестрового контролю: іспит у формі усної перевірки знань.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
МОДУЛЬ 1							СР	50	100
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7			
2	2	2	2	2	2	2	20		
T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14			
2	2	2	2	2	2	2	2		

T1, T2 ... – теми; СР – самостійна робота

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	9	30
Комп'ютерне/письмове тестування при тематичному оцінюванні	1	10
Презентація/есе	2	10
Модульна контрольна робота	1	50

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульний контроль є необхідним елементом модульно-рейтингової технології навчального процесу. Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «Сучасна українська мова» проводиться один раз на семестр, згідно з розкладом модульних контролів визначених навчальною частиною в межах годин, які відведені на практичні заняття. До модульної контрольної роботи допускаються здобувачі, які виконали усі види практичних завдань. До початку модульної контрольної роботи студенти мають мати поточні підсумкові бали за практичні заняття та самостійну роботу. Максимальна кількість балів одержаних під час контрольної роботи становить 50 балів.

Виконання модульної контрольної роботи передбачає надання відповідей на тести та теоретичні питання. Робота містить 5 тестів, за кожен правильну відповідь з яких студент отримує по 1 балу (разом 5 балів), два теоретичних запитання, які максимально оцінюються по 15 балів за кожне (разом 30 балів), комплексне теоретичне завдання (максимальна оцінка 15 балів).

Перескладання підсумкового модульного контролю здобувачами, які отримали рейтинговий бал за модульний цикл, що відповідає незадовільній оцінці, проводиться не

пізніше двох тижнів після атестаційного. Позитивні оцінки з модульного циклу не підвищуються.

Якщо здобувач набрав 60 і більше балів, то іспит може бути виставлений за результатами поточного оцінювання та модульного контролю на момент оголошення результатів. У разі, якщо здобувач бажає поліпшити свою оцінку, він складає іспит за всією програмою навчальної дисципліни. При цьому в підсумковій оцінці не враховуються накопичені бали.

Здобувач вищої освіти, який не з'явився на модульну контрольну роботу, або ж його модульна оцінка складає від 0 до 34 балів, зобов'язаний скласти (перескласти) модуль до початку підсумкового контролю у строки, визначені викладачем дисципліни та погоджені деканатом факультету.

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модульна контрольна робота 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Тести	5	5
Словник термінів	1	15
Комплексне теоретичне питання	1	15
Практичне завдання	3	15
Разом		50

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Шкала ECTS	Диференційована шкала	Недиференційована шкала	Мінімальний бал – максимальний бал
A	Відмінно	Зараховано	90–100
B	Добре		82–89
C	Добре		74–81
D	Задовільно		64–73
E	Задовільно		60–63
FX	Незадовільно	Не зараховано	35–59
F	Незадовільно		0–34

За результатами модульного контролю визначається підсумкова рейтингова оцінка. Оцінка за іспит визначається залежно від рейтингового балу. Загальна кількість балів, яку може отримати здобувач, – 100 балів. Вони досягаються шляхом сумування результатів оцінок за всі види робіт. Здобуті бали переводяться також в оцінку за чотирибальною національною шкалою.

Оцінку «відмінно» (90–100 балів, A) заслуговує здобувач, який усебічно, системно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях; засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; самостійно визначає окремі цілі власної

навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

Оцінку «добре» (82–89 балів, В) заслуговує здобувач, який повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправляє, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу.

Оцінку «добре» (74–81 бал, С) заслуговує здобувач, який у загальному роботу виконав, але відповідає на іспиті з певною кількістю помилок; вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою.

Оцінку «задовільно» (64–73 бали, D) заслуговує здобувач, який знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його в майбутній професії; виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою; допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

Оцінку «задовільно» (60–63 бали, E) заслуговує здобувач, який володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання й використання його в майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

Оцінка «Незадовільно» (35–59 балів, FX) виставляється здобувачу, який виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

Оцінку «Незадовільно» (35 балів, F) виставляється здобувачу, який володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

До складання іспиту допускаються здобувачі вищої освіти, у яких підсумкова модульна оцінка за семестр становить не менше 35 балів і, яким зараховано всі види робіт за цей семестр.

Здобувач вищої освіти, підсумкова рейтингова оцінка якого складає від 0 до 34 балів, зобов'язаний покращити її до початку підсумкового семестрового контролю під час чергування викладачів на кафедрі у строки, визначені викладачем дисципліни та погоджені деканатом факультету. Інакше здобувач не допускається до складання іспиту і в нього виникає академічна заборгованість.

Іспит з навчальної дисципліни здобувач вищої освіти може не скласти, якщо він успішно пройшов усі модульні контролю та його влаштовує підсумкова модульна оцінка. Здобувачі вищої освіти, підсумкова модульна оцінка яких становить від 35 до 59, іспит складають обов'язково. Здобувач освіти може підвищити на іспиті рейтинговий бал, при цьому, за результатами складання іспиту оцінка не може бути менша за підсумкову оцінку, яку він отримав за результатами модульних контролів.

Іспит проходить в усній формі. На іспит виносяться теоретичні, практичні завдання в обсязі навчального матеріалу. Оцінювання результатів навчання на іспиті здійснюється за 100-бальною шкалою. Оцінка за іспит заноситься у відомість обліку успішності.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Предмет і завдання морфології. Морфологія і сфера лінгводидактики. Іменні частини мови

Тема 1. Предмет морфології. Слово як основна одиниця мови та як об'єкт морфології.

Граматики, її різновиди. Морфологія як окремий розділ граматики. Зв'язок морфології з іншими розділами мовознавства.

Динаміка лінгвістичних досліджень у галузі морфології, зумовлена виходом найновіших праць у граматичній царині української лінгвістики та у сфері лінгводидактики.

Слово як сукупність і репрезентант словоформ, об'єднаних тотожним лексичним значенням. Морфологічна форма слова. Типи морфем. Синтетичні й аналітичні форми слова. Варіанти форми. Омонімія і синонімія у сфері морфологічних форм. Форма й оформлення слова. Критерії визначення флексії. Синкретизм значення флексії.

Тема 2. Морфологічна парадигма.

Поняття словозміни. Морфологічна парадигма. Вихідна форма парадигми; повна, надлишкова, неповна, часткова парадигми.

Грамматичне значення слова. Категорійне морфологічне значення. Грамема. Співвідношення лексичного і граматичного значення у слові.

Засоби вираження морфологічних значень в українській мові.

Грамматичні категорії. Типи морфологічних категорій (словозмінні і несловозмінні).

Тема 3. Частини мови і принципи їх класифікації.

Гомогенна (за одним критерієм) та гетерогенна (за кількома критеріями) класифікація мовних одиниць за частинами мови.

Засади загальноприйнятої (традиційної) класифікації: морфологічний, синтаксичний і лексико-семантичний принципи. Слова самостійні і службові. Модальні слова і вигук як особливі розряди.

Характеристика кожної частини мови за сукупністю ознак. Перехідні явища в системі частин мови.

Тема 4. Загальна характеристика іменника й лексико-граматичні ознаки іменника. Іменник і сфера лінгводидактики.

Загальна характеристика іменника як частини мови: визначення, семантичні ознаки, морфологічні категорії, синтаксична роль і словотвірні особливості. Грамматично незалежний характер роду, числа і відмінка.

Лексико-граматичні розряди іменників: конкретні й абстрактні іменники; назви істот і неістот; власні й загальні назви; матеріально-речовинні, збірні та одиничні іменники; граматичні показники в межах кожного з розрядів.

Тема 5. Категорія роду іменника.

Поділ іменників за родами в назвах істот та неістот (морфологічні, синтаксичні, лексичні й інші засоби вираження).

Іменники «спільного» (непарного) роду іменників. Зміст понять «парний рід», «спільний рід», «маскулізми» й «фемінативи».

Родова диференціація невідмінюваних іменників. Рід аббревіатур. Хитання в значенні роду. Відсутність роду в множинних іменників.

Тема 6. Категорія числа іменників.

Однина і множина в граматиці й одиничність і множинність в об'єктивній дійсності. Визначення категорії числа, її граматичні ознаки. Однина і множина: це форми одного слова чи різні слова? Засоби вираження значень числа. Залишки форм двоїни в українських іменниках.

Тема 7. Категорія відмінка в системі іменних граматичних категорій.

Вираження суб'єктних, об'єктних і обставинних відношень як зміст категорії відмінка.

Становлення сучасних відмін іменників української мови, критерії визначення типів відмінювання іменників, роль графем роду, флексій, суфіксів.

Сучасна система типів іменникового відмінювання. Визначення відмін та груп.

Система словозміни іменників I, II, III та IV відмін. Варіанти відмінкових закінчень, їх значення. Омоформи в межах іменникових парадигм однини та множини.

Особливості відмінювання множинних іменників. Іменникова парадигма прикметникового типу. Невідмінювані іменники. Відмінювані і невідмінювані аббревіатури.

Відмінювання власних назв.

Тема 8. Загальна характеристика прикметника як частини мови. Методичні рекомендації щодо викладання прикметника в шкільній освіті.

Морфологічні ознаки (синтаксично залежні словозмінні категорії роду, числа і відмінка, узгоджуваність їх із іменниками), синтаксичні функції (первинна і вторинні). Синтаксична сполучуваність прикметника зі словами інших частин мови.

Значеннево-граматичні розряди прикметників. Проміжні розряди прикметників. Семантичні процеси у межах якісних, відносних, присвійних прикметників.

Міра й інтенсивність ознаки якісних прикметників. Творення форм вищого й найвищого ступенів порівняння. Морфонологічні зміни в прикметникових основах при творенні форм ступенів порівняння. Суплетивні форми.

Якісні прикметники, які не утворюють ступенів порівняння. Кількісна градація ознаки, зменшена кількість ознаки, суб'єктивна оцінка якості у формах прикметників.

Значеннєві групи відносних прикметників.

Тема 9. Присвійні прикметники, їх словотвірна спеціалізація.

Тема 10. Короткі і повні (стягнені і нестягнені) прикметники, сфера їх функціонування.

Тема 11. Словозміна і правопис прикметників.

Зауваження до відмінкових форм. Невідмінювані прикметники. Граматичні норми прикметника (нормативність у межах ступенювання прикметників). Ад'єктивізація. Субстантивізація прикметників.

Тема 12. Загальна характеристика числівника як частини мови. Культура вживання числівників та числівникових слів у шкільній практиці.

Числівник у системі частин мови. Підстави для виділення числівника в окрему частину мови.

Відмінок – основна граматична категорія числівника; категорія роду в окремих числівників. Поняття числа та кількості: категорія числа в числівників. Іменники із значенням кількості та їх відношення до числівників. Специфіка числівників тисяча, мільйон, мільярд.

Розряди числівників за значенням: означено-кількісні (власне кількісні, збірні, дробові), неозначено-кількісні.

Порядкові числівники, їх характеристика, місце у класифікаційній системі частин мови.

Структурні розряди числівників: прості, складні, складені.

Тема 13. Основні типи відмінювання числівників.

Парадигма числівника та особливості наголошування числівників при словозміні.

Сполучення числівників з іменниками.

Синтаксичні параметри числівника.

Тема 14. Загальна характеристика займенника як частини мови. Займенник у шкільній лінгводидактиці.

Визначення займенника, його місце в системі частин мови. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні, означальні, питально-відносні, заперечні, неозначені займенники, їх лексична характеристика. Співвіднесеність займенників з іншими частинами мови. Іменникові займенники, своєрідність прояву в них категорій роду, числа та відмінка. Відмінювання іменникових займенників.

Прикметникові займенники. Відмінювання прикметникових займенників. Числівникові та прислівникові займенники. Характер їх синтаксичного зв'язку з іншими словами в реченні.

Явище прономіналізації й переходу займенникових слів в інші частини мови. Правопис і наголошування займенникових словоформ. Граматичні та лексичні норми займенника.

Тема 15. Методика навчання морфології української мови в основній школі на засадах дослідницького підходу.

Морфологічний аналіз іменних частин мови.

Методика і схеми аналізу іменних частин мови. Сучасна лінгводидактична термінологія: граматичний і лексико-семантичний аспект.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усьо го	у тому числі		
		лк	пр.	с.р.		лк	пр.	с.р.
Модуль 1. Предмет і завдання морфології. Морфологія і сфера лінгводидактики. Іменні частини мови								
Тема 1. Предмет морфології. Слово як основна одиниця мови та як об'єкт морфології. Динаміка лінгвістичних досліджень у галузі морфології, зумовлена виходом найновіших праць у граматичній царині української лінгвістики та у сфері лінгводидактики.	4	2		2	9	2	2	5
Тема 2. Морфологічна парадигма.	8	2	2	4	5			5
Тема 3. Частини мови і принципи їх класифікації	6	2		4	7	2		5
Тема 4. Загальна характеристика іменника й лексико-граматичні ознаки іменника. Іменник і сфера лінгводидактики.	6	2	2	2	7	2		5
Тема 5. Категорія роду іменника	8	2	2	4	5			5
Тема 6. Категорія числа іменників.	4		2	2	5			5
Тема 7. Категорія відмінка в системі іменних граматичних категорій.	4		2	2	5			5
Тема 8. Загальна характеристика прикметника як частини мови. Методичні рекомендації щодо викладання прикметника в шкільній освіті.	4	2	2	2	5			5

Тема 9. Присвійні прикметники, їх словотвірна спеціалізація.	6			4	5			5
Тема 10. Короткі і повні (стягнені і нестягнені) прикметники, сфера їх функціонування.	4		2	2	5			5
Тема 11. Словозміна і правопис прикметників.	4	2		2	3			3
Тема 12. Загальна характеристика числівника як частини мови. Культура вживання числівників та числівникових слів у шкільній практиці.	4	2		2	3			3
Тема 13. Основні типи відмінювання числівників.	5		2	3	3			3
Тема 14. Загальна характеристика займенника як частини мови. Займенник у шкільній лінгводидактиці.	4	2		2	3			3
Тема 15. Методика навчання морфології української мови в основній школі на засадах дослідницького підходу.	4		2	2	5		2	3
Усього годин	75	18	18	39	75	6	4	65

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Морфологічна парадигма. Методи аналізу і навчання частин мови.	2	
2	Загальна характеристика іменника й лексико-граматичні ознаки іменника. Іменник і сфера лінгводидактики.	2	2
3	Категорія роду іменника. Методика поділу іменника за родами.	2	
4	Категорія числа в українських іменниках.	2	
5	Категорія відмінка в системі іменних граматичних категорій.	2	
6	Загальна характеристика прикметника як частини мови. Методичні рекомендації щодо викладання прикметника в шкільній освіті.	2	
7	Короткі і повні (стягнені і нестягнені) прикметники, сфера їх функціонування.	2	
8	Основні типи відмінювання числівників. Сполучуваність числівників з іменниками.	2	
9	Методика навчання морфології української мови в основній школі на засадах дослідницького підходу.	2	2
	Разом	18	4

6.4. Самостійна робота

Самостійна робота студентів передбачає опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу, вивчення окремих тем, питань, що не були розглянуті в курсі лекцій, конспектування наукової й навчальної літератури. Ефективність самостійної роботи студента викладач виявляє під час тематичного опитування на практичних заняттях, перевірки конспектів тощо та відображає в загальній оцінці за тему і модуль.

Частиною самостійної роботи є онлайн-курси. Цей вид роботи оцінюється 10 балами.

EdEra: u102 Українська мова I:

<https://courses.ed-era.com/courses/EdEra/u102/U102/about>

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне	заочне
1	Основні одиниці граматичної будови мови.	2	5
2	Граматична форма слова	4	5
3	Способи вираження граматичних значень	4	5
4	Історична змінність способів і засобів вираження граматичних значень	2	5
5	З історії питання про частини мови в різних мовах	4	5
6	Іменники семантико-граматичного роду	2	5
7	Гендерний аспект сучасної мовної політики	2	5
8	Система відмінків української мови	2	5
9	Ключний відмінок та його синтаксичні функції	4	5
10	Співвідношення змісту та форми вираження у категоріях прикметника	2	5
11	Семантичні процеси в межах якісних, відносних, присвійних прикметників	2	3
12	Категорія співвідносної інтенсивності ознаки у прикметниках.	2	3
13	Числівниково-іменникові словосполучення	3	3
14	Займенникові слова у граматичній структурі сучасної української мови	2	3
15	Перехідні явища в системі частин мови.	2	3
	Разом	39	65

Крім того, самостійна робота містить ще й такі елементи: опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу; вивчення окремих тем питань, що передбачені для самостійного опрацювання; поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації; систематизацію вивченого матеріалу перед екзаменом; опрацювання та підготовку огляду статей, опублікованих у фахових та інших виданнях; переклад іноземних джерел встановленої тематики; розроблення схем, таблиць, діаграм, мультимедійних презентацій тощо.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби:

- дидактичні матеріали (електронний варіант лекцій, комплексні контрольні роботи; презентації тощо); пакети завдань для модульного та підсумкового контролю;
- технічні пристрої (мультимедійні засоби, інтернет-ресурси) для пред'явлення дидактичного матеріалу;
- система дистанційного навчання «Moodle»;
- офісні додатки, сервіс Google Meet.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Розділ I. Слово як основна одиниця мови

та як об'єкт морфології. Іменник. Прикметник

Варіант 1

1. Застосувавши критерії поділу слів за частинами мови, визначте, до якої частини мови належать слова у наведеному тексті. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

Потрібно критично переглянути всі сучасні мовні канони. Орієнтуватися на живе мовлення сьогодні можна лише вибірково, бо в живомовній стихії змішано кілька мовних течій. Отже, треба орієнтуватися на народню творчість у неспотворених записах, на мову класиків, на лексикографічні джерела, видані до погрому українства або у вільному світі (*С. Караванський*).

2. Утворіть від поданих іменників форми давального та кличного відмінків однини. Які з них мають паралельні форми? Поясніть чим це зумовлено.

Творець, ненька, доповідач, Маруся, Канів, Софія, цілитель, тесля, народ.

3. Розділіть прикметники за лексико-граматичними розрядами, обґрунтуйте належність їх до кожного з розрядів. Із прикметниками, які можуть належати до різних розрядів, складіть словосполучення.

Тісний, товариський, дебелий, соковитий, талановитий, абрикосовий, ефірний, довоєнний, буряковий, вітальний, визвольний, романтичний.

4. Утворіть усі можливі ступені порівняння від поданих прикметників. Окремо випишіть прикметники, які не утворюють ступенів порівняння, поясніть чому.

Неохайний, темненький, буланій, дорогий, глибокий, рухливий.

5. Змініть за відмінками подані словосполучення.

Тітчине побажання, ювелірів інструмент.

Варіант 2

1. Застосувавши критерії поділу слів за частинами мови, визначте, до якої частини мови належать слова у наведеному тексті. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

Відроджена державна духовно пограбованого народу має надати цьому народові право на національне відродження. Історія знає приклади такого відродження і приклади таких держав. Коли з різних країн світу з'їхалися до Ізраїлю примусово або під тиском обставин русифіковані, полонізовані, германізовані, американізовані євреї, держава Ізраїль забезпечила їм відродження національної культури на базі староєврейської мови (*С. Караванський*).

2. Утворіть від поданих іменників форми давального та кличного відмінків однини. Які з них мають паралельні форми? Поясніть чим це зумовлено.

Лелека, край, чоловік, Мирослава, лис, панночка, серце, Федір, Ілля, легінь.

3. Розділіть прикметники за лексико-граматичними розрядами, обґрунтуйте належність їх до кожного з розрядів. Із прикметниками, які можуть належати до різних розрядів, складіть словосполучення.

Останній, пишний, присадибний, засмаглий, потрібен, головатий, Мотрин, ідейний, артистичний, бузковий, пояснювальний, академічний.

4. Утворіть усі можливі ступені порівняння від поданих прикметників. Окремо випишіть прикметники, які не утворюють ступенів порівняння, поясніть чому.

Ніжнотонний, охайний, темно-зелений, щербатий, блідий, жовтий.

5. Змініть за відмінками подані словосполучення.

Досвідчений столяр, неньчин погляд.

Варіант 3

1. Застосувавши критерії поділу слів за частинами мови, визначте, до якої частини мови належать слова у наведеному тексті. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

Що більше ми заглиблюємося у секрети мовного океану, то більше відкриваємо ще не вивчених глибин. Але й те, що ми дізналися, збагатило наші уявлення про наш національний скарб – нашу мову. Невимушеність і простота рідної мови, її здібність передавати найтонші порухи людської душі та найскладніші думки – це результат існування досліджених нами секретів (*С. Караванський*).

2. Утворіть від поданих іменників форми давального та кличного відмінків однини. Які з них мають паралельні форми? Поясніть чим це зумовлено.

Почаїв, Оля, боєць, берегиня, одержувач, русявка, парубок, Соломія, мислитель.

3. Розділіть прикметники за лексико-граматичними розрядами, обґрунтуйте належність їх до кожного з розрядів. Із прикметниками, які можуть належати до різних розрядів, складіть словосполучення.

Прибережний, коричневий, цілодобовий, бурхливий, гречаний, передбачливий, газовий, жайворонків, драматичний, тваринний.

4. Утворіть усі можливі ступені порівняння від поданих прикметників. Окремо випишіть прикметники, які не утворюють ступенів порівняння, поясніть чому.

Сучасний, худючий, прадавній, ясний, жонатий, авторитетний.

5. Змініть за відмінками подані словосполучення. Назвіть особливості відмінювання прикметників

Жовтолиций китаєць, блажен муж.

Варіант 4

1. Застосувавши критерії поділу слів за частинами мови, визначте, до якої частини мови належать слова у наведеному тексті. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

У **сфері** корпусного планування **української** мови домінують **ретроградські** та пуристичні підходи, що не зовсім відповідають сучасній мовній ситуації. Українська мовна політика – тема широких, надмірно заполітизованих дискусій. Захисники української побоюються **деукраїнізації**, російськомовні українці бояться **тотальної українізації**, політики продовжують спекулювати на цій **темі** (*Лесь Белей*).

2. Утворіть від поданих іменників форми давального та кличного відмінків однини. Які з них мають паралельні форми? Поясніть чим це зумовлено.

Фея, рід, небога, Святослав, черниця, сонце, невістка, герой, нічка, Ковалів.

3. Розділіть прикметники за лексико-граматичними розрядами, обґрунтуйте належність їх до кожного з розрядів. Із прикметниками, які можуть належати до різних розрядів, складіть словосполучення.

Крутий, голодний, прибережний, бухгалтерський, ґрунтовий, паперовий, тваринний, мирний, Архімедів, драконівський, братній, верблюжий.

4. Утворіть усі можливі ступені порівняння від поданих прикметників. Окремо випишіть прикметники, які не утворюють ступенів порівняння, поясніть чому.

Престрашний, затісний, популярний, худий, давній, ясночолый, ніжний.

5. Змініть за відмінками подані словосполучення.

Міднолиций світанок, незабутній вечір.

Варіант 5

1. Застосувавши критерії поділу слів за частинами мови, визначте, до якої частини мови належать слова у наведеному тексті. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

Ключовий **фактор** повноцінної **ревіталізації** української мови – це її престиж. Коли українська стане такою ж (або більш) **престижною**, як російська, вона функціонуватиме повнокровно у всіх сферах мовного **вжитку** та стилістичних **дискурсах**. **Україномовні** перестануть переходити на російську. Російськомовні українці частіше переходитимуть на **українську** (*Лесь Белей*).

2. Утворіть від поданих іменників форми давального та кличного відмінків однини. Які з них мають паралельні форми? Поясніть чим це зумовлено.

Святиня, символ, виноградар, урожай, джміль, сіножать, мелодія, позивач.

3. Розділіть прикметники за лексико-граматичними розрядами, обґрунтуйте належність їх до кожного з розрядів. Із прикметниками, які можуть належати до різних розрядів, складіть словосполучення.

Золотавий, недоступний, рухливий, жовтий, вільний, димовий, краплистий, залізобетонний, приймальний, роздільний, збиральний, сьогоднішній.

4. Утворіть усі можливі ступені порівняння від поданих прикметників. Окремо випишіть прикметники, які не утворюють ступенів порівняння, поясніть чому.

Лимонний, талановитий, страшний, тісний, науково-популярний, щирий.

5. Змініть за відмінками подані словосполучення.

Материне серце, осінній пейзаж.

Варіант 6

1. Застосувавши критерії поділу слів за частинами мови, визначте, до якої частини мови належать слова у наведеному тексті. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

Підвищення мовного престижу – значно ефективніша **стратегія**, ніж насаджування мови **адміністративними** методами (заборами інших мов, мовними квотами у теле- та радіоефірі, примусовими змінами мовного ландшафту тощо). **Оптимальним** та **ефективним** методом **здобуття** вищого **престижу** для української мови є мовний маркетинг, що діє непрямо і не застосовує рестрикцій щодо інших мов (*Лесь Белей*).

2. Утворіть від поданих іменників форми давального та кличного відмінків однини. Які з них мають паралельні форми? Поясніть чим це зумовлено.

Мати, утіха, причепа, Литвин, добродій, Надія, Василь Васильович, Ольга, друг.

3. Розділіть прикметники за лексико-граматичними розрядами, обґрунтуйте належність їх до кожного з розрядів. Із прикметниками, які можуть належати до різних розрядів, складіть словосполучення.

Давній, монетарний, екологічний, примхливий, талановитий, безрукий, молод, холодний, ненаситний, космічний, дорожній, дівочий.

4. Утворіть усі можливі ступені порівняння від поданих прикметників. Окремо випишіть прикметники, які не утворюють ступенів порівняння, поясніть чому.

Легкий, попелястий, спільний, негучний, голубий, супероригінальний.

5. Змініть за відмінками подані словосполучення.

Прадавній мур, Ігорів похід.

Варіант 7

1. Застосувавши критерії поділу слів за частинами мови, визначте, до якої частини мови належать слова у наведеному тексті. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

Суттєва відмінність між **білінгвом** і суржикомовцем полягає в тому, що мовну поведінку **двомовця** регулює механізм перемикання **коду**, який не дозволяє йому змішувати мови, натомість у **носія** суржику цей механізм зламано. Усвідомлене і контрольоване **володіння** двома мовами для **координативного** білінгва усуває можливість вживання суржику, свідомість блокує процес **стихійного** змішування мов (*Л. Масенко*).

2. Утворіть від поданих іменників форми давального та кличного відмінків однини. Які з них мають паралельні форми? Поясніть чим це зумовлено.

Донька, пасажир, бджола, Олесь, Олеся Гнатівна, читач, учениця, воротар.

3. Розділіть прикметники за лексико-граматичними розрядами, обґрунтуйте належність їх до кожного з розрядів. Із прикметниками, які можуть належати до різних розрядів, складіть словосполучення.

Викладацький, тісний, мокрий, зелен, непохитний, політичний, лічильний, Адамів, дзвінкий, університетський, премудрий, гарбузовий.

4. Утворіть усі можливі ступені порівняння від поданих прикметників. Окремо випишіть прикметники, які не утворюють ступенів порівняння, поясніть чому.

Короткий, синьо-зелений, синій, голий, чемний, премудрий, загальний.

5. Змініть за відмінками подані словосполучення.

Рум'янолице дитя, зозулина хитрість.

Варіант 8

1. Застосувавши критерії поділу слів за частинами мови, визначте, до якої частини мови належать слова у наведеному тексті. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

Коли був крук молодий, з'їдав п'ять голуб'ячих ший. Його око було насіниною тіні, з якої щодня виростала ніч. Але у старечих заграє світінні квіти не сходили крукові з віч. Вони буяли у сні й наяву. Крук не витримав і впав у траву. Він став якорем дерева у зелених глибинах трави. Через барвисті марева він спустився до черви. Земний дах обросли квіти: всюди цвіт – куди летіти? Гілля сплели йому кліті, він мертво впав у трави рамена розкриті (*Лесь Белей «Квіти старого крука»*).

2. Утворіть від поданих іменників форми давального та кличного відмінків однини. Які з них мають паралельні форми? Поясніть чим це зумовлено.

Голова, соловей, правознавець, водій, Любов, юнак, волоцюга, касир, зоря, дідусь.

3. Розділіть прикметники за лексико-граматичними розрядами, обґрунтуйте належність їх до кожного з розрядів. Із прикметниками, які можуть належати до різних розрядів, складіть словосполучення.

Подвійний, крокодилів, чорноокий, ясен, творчий, лічильний, тутешній, бронзовий, прямий, достеменний, небесний, вітряний, соціальний.

4. Утворіть усі можливі ступені порівняння від поданих прикметників. Окремо випишіть прикметники, які не утворюють ступенів порівняння, поясніть чому.

Повновидий, холодний, білий, оригінальний, вороний, гучний, золотий.

5. Змініть за відмінками подані словосполучення.

Батьків наказ, материна туга.

Варіант 9

1. Застосувавши критерії поділу слів за частинами мови, визначте, до якої частини мови належать слова у наведеному тексті. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

Повітря стало настільки **теплим**, що мої **очі** розтали і перетворились на два озерця. Вії стали очеретом, повіки – килимами, принесеними повинню. Мені довелося ходити із закинутою головою, дивитись, щоб не вилити очей. Зір завжди звертати до **зір**. **Сонце** випаровувало мої очі, вітер піднімав на них хвилі, дощ доливав води, мої зіниці плавали, як **осінні** листя у калюжах **міських** парків (*Лесь Белей «Очікування»*).

2. Утворіть від поданих іменників форми давального та кличного відмінків однини. Які з них мають паралельні форми? Поясніть чим це зумовлено.

Лебідонька, Олег, сучасник, кравець, ювіляр, слухач, місяць, служниця, клієнт.

3. Розділіть прикметники за лексико-граматичними розрядами, обґрунтуйте належність їх до кожного з розрядів. Із прикметниками, які можуть належати до різних розрядів, складіть словосполучення.

Кислий, бадьорий, злий, ранковий, гордий, східний, солоний, підгірський, вишневий, Дем'янів, сестринський, діловий.

4. Утворіть усі можливі ступені порівняння від поданих прикметників. Окремо випишіть прикметники, які не утворюють ступенів порівняння, поясніть чому.

Дрібний, надшвидкий, повний, бордовий, білявий, чутливий, світлий.

5. Змініть за відмінками подані словосполучення.

Франкова критика, вечірній Париж.

Варіант 10

1. Застосувавши критерії поділу слів за частинами мови, визначте, до якої частини мови належать слова у наведеному тексті. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

Я побачив очі інших: очі сліпих, затоплені **солоню** водою, очі божевільних, налиті **каламуттю**, очі закоханих— дві криниці зі **сліпими** дзеркальними коропами, очі поетів, **дно** яких завалене **срібними** масками. Я побачив, як один пішохід спіткнувся і його очі вилились на брук. На тому місці виріс **чистотіл**, квіти якого мали глибину очних ям і жовтий **запах** застоюваного лиману (*Лесь Белей «Очікування»*).

2. Утворіть від поданих іменників форми давального та кличного відмінків однини. Які з них мають паралельні форми? Поясніть чим це зумовлено.

Київ, пісня, пан, земля, учитель, лілея, молодець, Яринка, Назарій Петрович, Христя.

3. Розділіть прикметники за лексико-граматичними розрядами, обґрунтуйте належність їх до кожного з розрядів. Із прикметниками, які можуть належати до різних розрядів, складіть словосполучення.

Ясен, підземний, жінчин, життєвий, банановий, колишній, депутатський, гарний, самотній, верхній, весільний, будній.

4. Утворіть усі можливі ступені порівняння від поданих прикметників. Окремо випишіть прикметники, які не утворюють ступенів порівняння, поясніть чому.

Німий, рум'янолиций, новий, чалий, почесний, м'який, непохитний.

5. Змініть за відмінками подані словосполучення.

Сестрин подарунок, смуглолиця юнка.

Варіант 11

1. Застосувавши критерії поділу слів за частинами мови, визначте, до якої частини мови належать слова у наведеному тексті. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

Там, за вікном, йде сумний фільм про дощ. Поза одноманітними сценами пейзажу лунає музика. То, не звуки, створені попсовими, а то й не дуже виконавцями, то не чіткі ритми музичних інструментів. То музика дощу. Творіння цілком геніального композитора. І виконання якої, є кожного разу неповторнішим, ніж попередній. На концерти Дощу не купиш квитка в перший ряд партеру. Геній не цінує матеріальних атрибутів. Але його місія надто цінна. Більш цінна, ніж золото (*Оксеня Овсень «Дощ»*).

2. Утворіть від поданих іменників форми давального та кличного відмінків однини. Які з них мають паралельні форми? Поясніть чим це зумовлено.

Командир, подружка, Дніпро, суддя, голуб, Микола, кінь, панна, проводир, сестриця, Ігор Петрович.

3. Розділіть прикметники за лексико-граматичними розрядами, обґрунтуйте належність їх до кожного з розрядів. Із прикметниками, які можуть належати до різних розрядів, складіть словосполучення.

Панський, сухий, верховий, багатий, дрібен, активний, Надійн, липовий, ніжний, обережний, людський, жвавий.

4. Утворіть усі можливі ступені порівняння від поданих прикметників. Окремо випишіть прикметники, які не утворюють ступенів порівняння, поясніть чому.

Довжелезний, швидкий, несуттєвий, вірний, страшний, рум'яний.

5. Змініть за відмінками подані словосполучення.

Ігореве військо, зрадливий яничар.

Варіант 12

1. Застосувавши критерії поділу слів за частинами мови, визначте, до якої частини мови належать слова у наведеному тексті. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

А дощ йде далі. Відбиває ритм і складає риму. І такими знайомими тобі ввижаються ті рядки, такими старими, вкритими пилом і застиглими сльзьми, та музика неначе з дитинства. І ти раптом згадуєш себе. Малу, на підвіконні, в смішних малинових колготках, з протертою діркою на коліні, із заплетеними туго кісками, із неповним ротом зубів (якась частка з них вже лежить на бабусиному горіщі), із відкритими трохи устами, із очима, такими малими і

наївними, й такими ж синьо-сірими із **відблиском** того ж Дощу (*Оксеня Овсень «Дощ»*).

2. Утворіть від поданих іменників форми давального та кличного відмінків однини. Які з них мають паралельні форми? Поясніть чим це зумовлено.

Доленька, диспетчер, Оріся Андріївна, Дунай, доня, кіт, мрія, веселун, Галя, корифей.

3. Розділіть прикметники за лексико-граматичними розрядами, обґрунтуйте належність їх до кожного з розрядів. Із прикметниками, які можуть належати до різних розрядів, складіть словосполучення.

Веселий, художній, русявий, сливовий, повен, радісний, бузковий, економічний, Петрів, бадьорий, промовистий, грецький.

4. Утворіть усі можливі ступені порівняння від поданих прикметників. Окремо випишіть прикметники, які не утворюють ступенів порівняння, поясніть чому.

Зеленоокий, смуглий, довгий, детальний, темний, сліпий, суттєвий.

5. Змініть за відмінками подані словосполучення.

Давній екземпляр, ювелірове ремесло.

Варіант 13

1. Застосувавши критерії поділу слів за частинами мови, визначте, до якої частини мови належать слова у наведеному тексті. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

Тоді ти думала, що то за **дивина** той дощ, й чому він ллється, й чому його так багато, й чому він такий **мокрый**... І ще багато таких собі «чому». Але, враз ти зупиняєшся, й вслухаєшся в просто дощ, без будь-яких запитань, **філософських** теорій, і будь-яких доведень... То просто Дощ. **Тихий**, спокійний, навіть теплий, домашній дощ. **Калюжі** якого **літом**, такі приємні, такі лагідні; ти бродиш в них, не слухаючи **мамино** гвалту, адже яка може бути застуда, якщо тут дощ... (*Оксеня Овсень «Дощ»*).

2. Утворіть від поданих іменників форми давального та кличного відмінків однини. Які з них мають паралельні форми? Поясніть чим це зумовлено.

Душа, мудрець, україночка, хлопець, Марія, школяр, Надійка, брат, колега, Іван Іванович, Хома.

3. У поданих словосполученнях визначте розряд прикметників, вкажіть їх пряме і переносне значення.

Тепла вода, чорний ліс, вишневий берет, добовий раціон, перепелиний крик, південний вітер, надзвукова швидкість, соковитий вересень.

4. Утворіть усі можливі ступені порівняння від поданих прикметників. Окремо випишіть прикметники, які не утворюють ступенів порівняння, поясніть чому.

Недорогий, пречесний, оригінальний, суворий, зелений, салатовий.

5. Змініть за відмінками подані словосполучення.

Пізній вечір, винахідливий лялькарь.

Варіант 14

1. Застосувавши критерії поділу слів за частинами мови, визначте, до якої частини мови належать слова у наведеному тексті. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

Його масні, набухлі краплі падають на листя, пелюстки квітів, він тарабанить по поверхні шиферу, стікає тою ж шибкою, просто торкається твоїх щік, які так тихо, непомітно поглинають його вологість, його життя... І в цьому неймовірному перфомансі головним є тільки він, дощ. Відбиток його крапель потім породять буяння зеленого віття; червоні та білі квіти розпусять свої гладенькі пелюстки-обличчя, на яких лежатимуть прозорі, майже діамантові роси-сльози, дорогоцінні, породжуючі життя (*Оксеня Овсень «Дощ»*).

2. Утворіть від поданих іменників форми давального та кличного відмінків однини. Які з них мають паралельні форми? Поясніть чим це зумовлено.

Майстер, дружина, книгар, сестричка, гай, доля, вітер, Україна, швець, мелодія.

3. У поданих словосполученнях визначте розряд прикметників, вкажіть їх пряме і переносне значення.

Бурштиновий мед, сіра вільха, лісове повітря, секундна пауза, осінній плач, південний степ, тверде паливо, карпатські ліси.

4. Утворіть усі можливі ступені порівняння від поданих прикметників. Окремо випишіть прикметники, які не утворюють ступенів порівняння, поясніть чому.

Модний, гіркуватий, дорогий, відомий, солодкуватий, чесний, гнідий.

5. Змініть за відмінками подані словосполучення.

Дотепний байкар, щаслива мати.

Варіант 15

1. Застосувавши критерії поділу слів за частинами мови, визначте, до якої частини мови належать слова у наведеному тексті. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

Ти збираєш в долоні ці сльози, і хлюпаєш ними в небо, в височінь, повертаючи їх додому, дякуючи за дощ. Примружуючи оченята, ти всміхаєшся його теплому господарю, його першим променям, в калюжах ти бачиш його і своє обличчя, таке свіже і веселе, знову відроджене, назустріч новому життю...
...Годинникова стрілка несміливо перебивала довгий його монолог. Крізь мокру його пелену проглядались контури Києва, десь там, ймовірно ховається Сонце, і, якщо його зараз не видно з-за хмар, це зовсім не означає, що його не існує в нашій галактиці (*Оксеня Овсень «Дощ»*).

2. Утворіть від поданих іменників форми орудного відмінка однини, поясніть вибір закінчень.

Далеч, витвір, водограй, тундра, пень, туш, доповідь, хміль, кварц, матч, навала, поташ, плющ, верф.

3. У поданих словосполученнях визначте розряд прикметників, вкажіть їх пряме і переносне значення.

Бурштинове намисто, чорна білизна, козачий дух, сусідська дочка, ультракороткі хвилі, соковите словечко, жіночі обнови.

4. Утворіть усі можливі ступені порівняння від поданих прикметників. Окремо випишіть прикметники, які не утворюють ступенів порівняння, поясніть чому.

Міцний, рішучий, ультрамодний, гіркий, буланий, червоний, дешевий.

5. Змініть за відмінками подані словосполучення.

Уважний лікар, офіцерове слово.

Варіант 16

1. Застосувавши критерії поділу слів за частинами мови, визначте, до якої частини мови належать слова у наведеному тексті. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

Земля притихла, як вокзал, коли ніхто ніде не їде, лиш потяг-клин у небесах мені курличе: – Гайда слідом! А я ж то крила обрубав, аби не вадили в роботі, бо сіяв, поливав та жав, аж тріскало від спраги в роті. Вже й жовтень котиться у льох такими щедрими дарами, а ми із тугою удвох достатку підпираєм браму. Хапаю незворотній день, що із життя спиває осінь, а він у пам'ять сум кладе — по крилах по моїх голосить... Комора повна, а в душі щемить покутою пустеля, од суму зблякла і дощів, де замість неба — просто стеля (*Цимбалюк Михайло «Земля притихла, як вокзал»*).

2. Утворіть від поданих іменників форми орудного відмінка однини, поясніть вибір закінчень.

Дарвін, пальне, волость, батько, коло, гірчиця, мить, Кравчишин, надія, біржа, проща, базіка, мечеть, поле.

3. У поданих словосполученнях визначте розряд прикметників, вкажіть їх пряме і переносне значення.

Гарячий поцілунок, здорова критика, срібний посуд, тепла зустріч, сіра мова, травнева конвалія, батьківський піджак, вступні іспити.

4. Утворіть усі можливі ступені порівняння від поданих прикметників. Окремо випишіть прикметники, які не утворюють ступенів порівняння, поясніть чому.

Глибокий, молодий, глибоководний, докладний, міцнющий, пильний.

5. Змініть за відмінками подані словосполучення.

Мужній гладіатор, Маріїне привітання.

Варіант 17

1. Застосувавши критерії поділу слів за частинами мови, визначте, до якої частини мови належать слова у наведеному тексті. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

Але весна сильніша від смерті. Коли зміг зводиться на ноги, навколо було повно тепла, сонця, квітів. Виходив поволі на садок, в лішник. Після хвороби

життя здається оновленим і **яскравішим**. На грядках витикається **городина**. У квітнику пнуться догори турецький часник, півонія, зірка, **м'ята**. По садах вештаються кури і розгрібають усе, що, на їх думку, гідне уваги... **Бундючні** півні вискакують на **вищі** місця і звідтіль урочисто передають один одному своє захоплення весною і життям (*Улас Самчук «Волинь»*).

2. Утворіть від поданих іменників форми орудного відмінка однини, поясніть вибір закінчень.

Масив, словотвір, пісня, Іванів, розмай, хрущ, вересень, глянець, смерч, поміч, академія, виграш, північ, кільце.

3. У поданих словосполученнях визначте розряд прикметників, вкажіть їх пряме і переносне значення.

Голі стіни, гарячий слід, жива бесіда, теплі краї, здорова дружба, срібні копальні, древній Київ, білий вірш.

4. Утворіть усі можливі ступені порівняння від поданих прикметників. Окремо випишіть прикметники, які не утворюють ступенів порівняння, поясніть чому.

Жовтий, жовтавий, рухливий, стрункий, короткий, діловий, дорогий.

5. Змініть за відмінками подані словосполучення.

Щасливий ювіляр, командирів наказ.

Варіант 18

1. Застосувавши критерії поділу слів за частинами мови, визначте, до якої частини мови належать слова у наведеному тексті. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

На **сусідньому дубі** давно вже прокинувся **старезний** чорний ворон й одним оком сонно кліпав на це **видовисько**. Воронові було вже двісті сімдесят літ, проте він досі не стомився спостерігати за **людськими дивацтвами** і намагався ставитися до них з розумінням. Тепер він сидів на дубі, який ще міцно тримав на собі поруділе листя, вдихав теплий дух ладану, і чорному **воронові** було тут затишно... **Глухий** і підсліпуватий, а проте добре бачив, що йому треба (*Шкляр Василь «Залишинець. Чорний ворон»*).

2. Утворіть від поданих іменників форми орудного відмінка однини, поясніть вибір закінчень.

Хотин, придане, царенко, корона, забороло, ожеледь, дума, парость, любов, плакса, круча, афіша.

3. У поданих словосполученнях визначте розряд прикметників, вкажіть їх пряме і переносне значення.

Голі руки, гаряче залізо, жива огорожа, здорове око, срібний призер, білі ночі, сірі руїни, вишневий сік, хлоп'ячий крик.

4. Утворіть усі можливі ступені порівняння від поданих прикметників. Окремо випишіть прикметники, які не утворюють ступенів порівняння, поясніть чому.

Рідкий, дошкульний, слабий, вірний, сивий, вишневий, непохитний.

5. Змініть за відмінками подані словосполучення.

Михайлове помешкання, білолиця троянда.

Варіант 19

1. Застосувавши критерії поділу слів за частинами мови, визначте, до якої частини мови належать слова у наведеному тексті. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

Неухильною лавою котять води. Тисячі самоцвітів знизу і згори сполучують низинь і вишинь, між котрими гучно рине велична ріка... Он камені на дорозі. Скелі. Ріка не знає перешкод. Вона зводиться дуба, крає на тисячу скалок місяць, зорі і з лютим ревом плигає у пінну безодню... І хочеться далі дивитися великим оком душі, і хочеться бачити: свобода, гідність, честь. Бо так наказує закон землі (Улас Самчук «Волинь»).

2. Утворіть від поданих іменників форми орудного відмінка однини, поясніть вибір закінчень.

Парта, ніч, символ, грамати́ка, виноградар, суміш, урожай, кусень, нероба, джмі́ль, теплі́нь, абза́ц.

3. У поданих словосполученнях визначте розряд прикметників, вкажіть їх пряме і переносне значення.

Тарасова могила, ведмежа послуга, гарячий день, морфологічний аналіз, розмовний стиль, справжній друг, срібний дзвін, горда людина.

4. Утворіть усі можливі ступені порівняння від поданих прикметників. Окремо випишіть прикметники, які не утворюють ступенів порівняння, поясніть чому.

Охайний, неохайний, великий, темно-зелений, темненький, щербатий, блідий.

5. Змініть за відмінками подані словосполучення.

Миколина книга, сільський ветеринар.

Варіант 20

1. Застосувавши критерії поділу слів за частинами мови, визначте, до якої частини мови належать слова у наведеному тексті. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

Дні бадьорі, ясні, свіжі. Небо фіалково-синє, по нім ковтуваті білі, мов сніг хмарки. Жита. Пшениці. Вівси. Кожна стеблина міцно вчепилась рідної землі, ссе її чорну кров і хитається від подуву вітру. Колосся шумить тихим, ледь чуйним шумом. Дзвінко підпідьомкають перепелиці. Серед такого оточення росте і міцніє Володько. Він не має товаришів і він не потребує їх. Він любить себе і свої мрії. Він навіть гордий собою і часом, коли захоплення життям, молодістю досягає найвищої міри, він починає стрибати, співати (Улас Самчук «Волинь»).

2. Утворіть від поданих іменників форми орудного відмінка однини, поясніть вибір закінчень.

Позивач, програш, плащ, доповідь, слівце, турне, бойко, гирло, лінія, Ковалів, кисть, Литвин, груша, саранча.

3. У поданих словосполученнях визначте розряд прикметників, вкажіть їх пряме і переносне значення.

Холодний день, лисяча шуба, біле полотно, лебедина пісня, олімпійський чемпіон, дитячий одяг, м'яке крісло, маршальський жезл.

4. Утворіть усі можливі ступені порівняння від поданих прикметників. Окремо випишіть прикметники, які не утворюють ступенів порівняння, поясніть чому.

Оригінальний, глибокий, прадавній, поганий, живий, дужий, барвистий.

5. Змініть за відмінками подані словосполучення.

Старший касир, повнолітній громадянин.

Розділ II. Числівник. Займенник

ВАРІАНТ 1

1. У поданих словоформах займенників визначте відмінок, рід (якщо є), число (якщо є) та розряд за значенням. До кожного займенника доберіть його початкову форму.

Чого, усякого, нашого, будь-кого, мого, котрого, того, все, вашим, нам, де з ким, когось, кому, самого, якоїсь, якою, котрі, кожною, скількома.

2. Запишіть числівники і умовні скорочення словами. Підкреслене словосполучення поставте у форму родового і знахідного відмінка.

34 км; 7 і 2/3 га; 653 т; 345 км; півтора м; 82 мг; 5,4 %; 7, 45 ц; 9 млн 568 тис. т; 45 хв.; 21 л.

3. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

Природа справжнього поетичного образу полягає в тому, що він має багатоплановий зміст, вірніше сказати, кілька змістів, з котрих найвірнішим буває той, який ви для себе виберете (*О. Довженко*).

ВАРІАНТ 2

1. Запишіть парадигми поданих займенників: себе, сякий-такий.

2. Замініть числа словами, визначте розряд числівників за значенням, утворіть усі можливі форми родового, давального і орудного відмінків:

11; 457; кілька; 0, 25; чотирнадцятий.

3. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

Ти сто людей побив у бою і тим пишаєшся, герою? Ось сей лиш власну пристрасть поборов, і над тобою він горою (*І. Франко*).

ВАРІАНТ 3

1. Запишіть парадигми поданих займенників: щось, сам.

2. Запишіть числівники і умовні скорочення словами. Підкреслене словосполучення поставте у форму родового і знахідного відмінка.

28 км; 3/7 га; півтора м; 0,62 г; 2,5 %; 75 ц; 1264 км; 2 %; 8 млн 769 тис. т; 3,5 хв.; 59 л.

3. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

Одна Десна до двох нас говорила, одна зоря світила нам обом, одних небес нам простирались крила – це щастям не було, та це була любов (*О. Довженко*).

ВАРІАНТ 4

1. Запишіть парадигми поданих займенників: їхній, хто.

2. Запишіть числівники і умовні скорочення словами. Підкреслене словосполучення поставте у форму родового і знахідного відмінка.

784 км; 5,5 %; 15,5 т; 44 %; 0,05 г; 76,25 ц; 12 тис. км; 78 мг; 2 млн 457 тис. т; 30 хв.; 305 л.

3. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

Сотні графіті XI – XII ст. виявлено у Софійському соборі Києва, а також в інших давньоруських храмах (*Л. Белей*).

ВАРІАНТ 5

1. У поданих словоформах займенників визначте відмінок, рід (якщо є), число (якщо є) та розряд за значенням. До кожного займенника доберіть його початкову форму.

Чому, інших, нам, чогось, казна до чого, дечому, чийому, котрому, стільки, якихось, саму, всією, декого, чого, ким, чийм, таким, моєю, іншими.

2. Замініть числа словами, визначте розряд числівників за значенням, утворіть усі можливі форми родового, давального і орудного відмінків:

10; 593; багато; 3, 78; сімдесятий.

3. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

На кожного з нас припадає, відверто кажучи, ворогів півтора. Що робити? (О. Довженко).

ВАРІАНТ 6

1. Запишіть парадигми поданих займенників: котрий, абихто.

2. Замініть числа словами, визначте розряд числівників за значенням, утворіть усі можливі форми родового, давального і орудного відмінків: 71; 24; десятеро; 14 і 2/7; третій.

3. Знайдіть у тексті числівники і займенники та зробіть їх повний морфологічний аналіз.

В історії європейських народів можна знайти чимало прикладів колективної мовної стійкості народу, завдяки якій йому вдалося за складних політичних обставин протистояти мовно-культурній асиміляції (Л. Масенко).

ВАРІАНТ 7

1. Запишіть парадигми поданих займенників: він, інший.

2. Запишіть числівники і умовні скорочення словами. Підкреслене словосполучення поставте у форму родового і знахідного відмінка.

543 км; 1/3 га; 342 т; півтора дм; 7,5 ц; 3456 км; 39 %; 1 млн 243 тис. т; 90 хв., 1/2 %, 72 л.

3. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

Щастя – те ж саме, що і правда. Не існує половини, трьох чвертей, дев'яти десятих правди, в такому випадку одна десята буде брехнею і вся правда рушиться в прірву (Л. Первомайський).

ВАРІАНТ 8

1. Запишіть парадигми поданих займенників: весь, вона.

2. Замініть числа словами, визначте розряд числівників за значенням, утворіть усі можливі форми родового, давального і орудного відмінків:

11; 102; кількадесят; троє; 9 і 1/3; двохсотий.

3. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

Як вважають учені, за 15 тисяч років до Христа кількість населення могла бути приблизно три мільйони осіб, а за п'ять тисяч років загальна кількість людей, що розселилися по всіх регіонах світу, становила 40 мільйонів (із підруч.).

ВАРІАНТ 9

- 1. Запишіть парадигми поданих займенників:** дехто, нікотрий.
- 2. Замініть числа словами, визначте розряд числівників за значенням, утворіть усі можливі форми родового, давального і орудного відмінків:**
16; 876; тридцятьоро; 5, 32; одинадцятий.
- 3. Знайдіть у тексті числівники і займенники та зробіть їх повний морфологічний аналіз.**

Так ніхто не кохав. Через тисячі літ лиш приходить подібне кохання (В. Сосюра).

ВАРІАНТ 10

- 1. У поданих словоформах займенників визначте відмінок, рід (якщо є), число (якщо є) та розряд за значенням. До кожного займенника доберіть його початкову форму.**

Собою, якийсь, ніякого, моє, всьому, всією, нічим, цього, якомусь, хтось, казна-хто, комусь, абиякий, мене, нас, самого, будь-котрого, ніскільки, кожне, дечого.

- 2. Запишіть числівники і умовні скорочення словами. Підкреслене словосполучення поставте у форму родового і знахідного відмінка.**

456 км; 25,67%; 61 га; півтора м; 3 млн 340 тис. км; 3 %; 10 млн 421 тис. т;

15 хв.; 2 л.

- 3. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.**

Про світ **увесь** казати не берусь, а все ж траплялась і мені нагода у світі многоликім побувати, що гув, як вулик, у **стонадцять** мов, дивуючи обмінністю ландшафтів, повір'їв, рас, і рис, і кольорів (Б. Олійник).

ВАРІАНТ 11

- 1. Запишіть парадигми поданих займенників:** ніякий, ми.
- 2. Подайте усі можливі відмінкові форми числівників з прийменниками понад, біля, з, на:**

триста п'ятдесят шість, вісімнадцять, одна друга, шестеро.

- 3. Знайдіть у тексті числівники і займенники та зробіть їх повний морфологічний аналіз.**

Мільярд імен. А може, й більше їх. Їх більшає щодня і щогодини. І лиш одне ім'я, ім'я Людина – одне на білий світ, одне на всіх (В. Гужва).

ВАРІАНТ 12

- 1. Запишіть парадигми поданих займенників:** свій, що.
- 2. Поєднайте іменники з кількісними числівниками, підкресліть іменникові закінчення, запишіть відмінок іменника у словосполученні з числівником:**

Два (курсант), три (громадянин), чотири (кілометр), 52 (книга), півтора (місяць), двоє (ножниці), 14 (спортсмен), два (місто), три (сестра).

- 3. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.**

Коли мені було чотирнадцять років, мій батько був **таким** дурнем, що я ледь терпів його; коли мені виповнився **двадцять один**, я був вражений, наскільки цей старий чоловік порозумнішав за останні сім років (*М. Твен*).

ВАРІАНТ 13

1. Запишіть парадигми поданих займенників: цей, хтозна-хто.

2. Подайте усі можливі відмінкові форми числівників з прийменниками понад, біля, з, на:

двісті одинадцять, шістдесят сім, три четвертих, двоє.

3. Знайдіть у тексті числівники і займенники та зробіть їх повний морфологічний аналіз.

Я бачив дивний сон. Немов передо мною безмірна та пуста, і дика площа, і я, прикований ланцом залізним, стою під височенною гранітною скалою, а далі тисячі таких самих, як я (*І. Франко*).

ВАРІАНТ 14

1. У поданих словоформах займенників визначте відмінок, рід (якщо є), число (якщо є) та розряд за значенням. До кожного займенника доберіть його початкову форму.

Свою, той, ними, такою, твоїм, нашим, цьому, такому, себе, іншою, вашою, кожному, нікого, якихось, чийхось, моїми, всього, всякого, їхнього, нікому.

2. Поєднайте іменники з кількісними числівниками, підкресліть іменникові закінчення, запишіть відмінок іменника у словосполученні з числівником:

Два (турист), три (друг), чотири (інститут), двоє (цуценя), п'ятнадцять (береза), 12 (місяць), півтора (раз), сім з чвертю (дециметр), три (перо).

3. Знайдіть у тексті числівники і займенники та зробіть їх повний морфологічний аналіз.

Я син українського народу, і мені немало вже літ. Сценарій мій присвячений життю українського народу, на Україні відбувається дія (*О. Довженко*).

ВАРІАНТ 15

1. Запишіть парадигми поданих займенників: ви, хто-небудь.

2. Подайте усі можливі відмінкові форми числівників з прийменниками понад, біля, з, на:

чотириста тридцять вісім, сорок, одна сьома, п'ятеро.

3. Знайдіть у тексті числівники і займенники та зробіть їх повний морфологічний аналіз.

Я кину все. Я вірю в кілометри – обвітрені задихані і злі. Багато їх у матінки Деметри, котра була богинею землі (*Л. Костенко*).

ВАРІАНТ 16

1. Запишіть парадигми поданих займенників: чийсь, ніщо.

2. Поєднайте іменники з кількісними числівниками, підкресліть іменникові закінчення, запишіть відмінок іменника у словосполученні з числівником:

Два (філолог), три (викладач), чотири (селянин), одинадцять (аркуш), дванадцять (комплект), чотири (село), шестеро (ворота), півтора (центнер).

3. Знайдіть у тексті числівники і займенники та зробіть їх повний морфологічний аналіз.

Багато людей сприймають Бога як слугу, зобов'язаного зробити за них усю брудну роботу (*Ф. Моріак*).

ВАРІАНТ 17

1. Запишіть парадигми поданих займенників: деякий, скільки.

2. Подайте усі можливі відмінкові форми числівників з прийменниками понад, біля, з, на:

сто двадцять сім, дев'ятнадцять, дві третіх, троє.

3. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

Владолубство є велике зло в людині і початок всілякого зла в суспільстві. Ми знаємо, що беззаконному Іроду не страшно було вбити **тисячі** невинних немовлят тільки для **того**, щоб не втратити царської влади. Це було дві тисячі років тому, а скільки невинних людей загинуло у XX столітті! (*З проповіді Патріарха Філарета*).

ВАРІАНТ 18

1. У поданих словоформах займенників визначте відмінок, рід (якщо є), число (якщо є) та розряд за значенням. До кожного займенника доберіть його початкову форму.

Самого, якоїсь, чого, від усякого, нашого, будь до кого, мого, котрого, того, все, вашим, нам, де з ким, **нам**, когось, кому, кожною, скільком.

2. Поєднайте іменники з кількісними числівниками, підкресліть іменникові закінчення, запишіть відмінок іменника у словосполученні з числівником:

Два (подолянин), три (професор), чотири (долар), три з половиною (міліграм), четверо (хлоп'я), півтори (тонна), тридцять три (книжка), п'ять (гвоздика).

3. Знайдіть у тексті числівники і займенники та зробіть їх повний морфологічний аналіз.

На думку М. Крауса, мова потребує 100000 користувачів, аби нормально функціонувати, а якщо кількість мовців менша, ніж 10000, то мова загрожена. Загрожені мови завдяки правильній мовній політиці можна ревіталізувати, тобто, за Д. Фішманом, нормалізувати їхню ідеологію, екологію та функціональність (*Лесь Белей*).

ВАРІАНТ 19

1. Запишіть парадигми поданих займенників: їхній, щось.

2. Подайте усі можливі відмінкові форми числівників з прийменниками понад, біля, з, на:

п'ятсот двадцять шість, дев'яносто, нуль цілих дві десятих, семеро.

3. Зробіть повний морфологічний аналіз підкреслених слів.

За дослідженнями Factum Group Ukraine, станом на березень 2016 р. до користувачів мережі належать **62 %** українців у віці старшому за 15 років (в містах – 69%, у селах – 47%)(*Лесь Белей*). Було колись в **одній** країні: сумний поет в сумній хатині рядами думи шикував (*Леся Українка*).

ВАРІАНТ 20

1. Запишіть парадигми поданих займенників: я, будь-котра.

2. Поєднайте іменники з кількісними числівниками, підкресліть іменникові закінчення, запишіть відмінок іменника у словосполученні з числівником:

Два (доповідач), три (депутат), чотири (слов'янин), п'ять з половиною (гектар), один (штани), три (голови), десять (спортсменка), два (учитель).

3. Знайдіть у тексті числівники і займенники та зробіть їх повний морфологічний аналіз.

Ще одним дискусійним аспектом корпусного планування української мови є питання літературного стандарту, зокрема баланс східно- (центрально)- та західноукраїнських мовних елементів. Ця дискусія має давню історію і почалася ще наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. (*Лесь Белей*).

ТЕСТОВІ КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ

1. Лексико-граматичні розряди іменника.

Грамматичні категорії іменника

1. У котрому рядку всі іменники є назвами істот?

- А) дівчина, вчителька, колесо, жалюзі, група;
- Б) доповідач, Мавка, покійник, сфінкс, лектор;
- В) коваль, мрець, отаман, птах, загін;
- Г) дочка, столяр, селянство, людина, мікроб;
- Ґ) лісовик, джерело, флегматик, лань, форель.

2. У котрому рядку всі іменники є абстрактними назвами?

- А) стіл, зошит, ручка, радість, юність;
- Б) краса, щедрість, ідея, припущення, комп'ютер;
- В) гіпотеза, хитрість, демократія, мораль, одухотворення;
- Г) вітер, біг, Десна, кілограм, горіння;
- Ґ) тиждень, любов, Буковина, неприємність, сюжет.

3. У котрому рядку всі іменники є збірними?

- А) птаство, малеча, інтелігенція, товариство, професура;
- Б) поезія, збірка, синоніміка, група, молодь;
- В) квасолиння, городина, учнівство, людство, ліс;
- Г) садовина, апаратура, ансамбль, дітвора, Шевченкіана;
- Ґ) адміністрація, чагарник, команда, гілля, парубота.

4. У котрому рядку всі іменники речовинні?

- А) хліб, молоко, радість, мед, відро;
- Б) цукор, жито, пшениця, малина, шовк;
- В) срібло, сутінки, анальгін, водень, гречка;
- Г) просо, дощ, льон, звіробій, сало;
- Ґ) агрус, морква, туман, пісок, сіль.

5. У котрому рядку всі іменники належать до першої відміни?

- А) дорога, сторона, гривня, тім'я, стаття;
- Б) дівча, академія, Микола, староста, суддя;
- В) нарада, посада, джура, задача, притча;
- Г) ім'я, листоноша, вишня, коліща, роса;
- Ґ) дует, квартет, серпень, вежа, опера.

6. У котрому рядку всі іменники належать до другої відміни?

- А) агрус, майдан, занепад, слово, віче;
- Б) край, тесля, знання, пір'я, прибій;
- В) табло, кубло, альманах, жасмин, клуб;
- Г) ківі, завуч, куліш, ніч, поміч;

Г) село, марево, депо, вітрище, вовчисько.

7. У котрому рядку всі іменники належать до другої відміни?

- А) куш, тиждень, міст, директор, хлопча;
- Б) море, прибій, цукор, вокзал, явір;
- В) камінь, сонце, далеч, небо, ім'я;
- Г) товариш, тюль, плече, сталь, обрій;
- Г) дідище, тунель, розкіш, метрополітен, модуль.

8. У котрому рядку всі іменники належать до третьої відміни?

- А) ступінь, річ, гордість, піч, любов;
- Б) північ, гуаш, дріль, Сибір, верф;
- В) подорож, ненависть, застій, молодь, захланність;
- Г) рівність, жовч, здобич, мить, упряж;
- Г) державність, степінь, користь, сув'язь, лінь.

9. У котрому рядку не всі іменники належать до четвертої відміни?

- А) зайчєня, перепелєня, дитинчє, вовчєня, щєня;
- Б) знєння, вогнищє, життє, чуттє, орлє;
- В) поросє, колїщє, тїм'є, хлоп'є, дитє;
- Г) козенє, мишенє, плєм'є, ведмежє, горнє;
- Г) їм'є, малє, птєшє, дївчє, гусєнє.

10. У котрому рядку всі іменники належать до однієї відміни?

- А) любов, бур'ян, доля, зілля, суддя;
- Б) квас, криза, лекція, дівча, цвіль;
- В) глина, країна, доброта, арфа, артерія;
- Г) промінь, аптека, багаж, Ужгород, Байкал;
- Г) баржа, бар'єр, доля, табель, варення.

11. Дотримано норм узгодження прикметників з іменниками у рядку

- А) рожеве фламїнго, жорстоке торнадо;
- Б) прудке кєнгуру, лікувальне боржомї;
- В) учєнє ступїнь, очїкуванє подорож;
- Г) високїй насїп, мальовничє Бєку;
- Г) талановитє маєстро, розмороженє ївасї.

12. У котрому рядку всі іменники належать до одного роду?

- А) аромєт, боець, верф, горобець, слонєнє;
- Б) бїлчєнє, немовлє, листє, тєслє, дївчє;
- В) адресє, тїнь, любов, тюль, толь;
- Г) дитє, орлє, рїллє, гїллє, Миколє;
- Г) пальто, слово, таксі, мєню, пїрє.

13. У котрому рядку всі іменники належать до однієї групи?

- А) обличчя, лисиця, Ігор, гонець, змії;
- Б) поводитир, сузір'я, гребля, піддашшя, трава;
- В) акварель, мораль, лікарня, оселя, господиня;
- Г) узбіччя, пейзаж, межа, душа, втеча;
- Ґ) багаж, ключ, книги, куш, каменяр.

14. У котрому рядку всі іменники такі, у яких у формі орудного відмінка однини приголосні звуки зазнають подовження?

- А) галузь, подорож, сталь, фальш, жовч;
- Б) загибель, вісь, сіль, в'язь, височінь;
- В) ніч, тінь, межа, матір, стаття;
- Г) доповідь, кисть, відсіч, стать, папороть;
- Ґ) ожеледь, мить, туш, чверть, відсіч.

15. Неправильно утворено форму кличного відмінка у рядку

- А) Варваро Петрівно, Насте, Миколо, Дмитре, Ольго;
- Б) Галинко, Оксано Миколаївно, Марусю, Валю, Любо;
- В) Катрю, Тетянку, Грицьку, Любове Михайлівно, Володю;
- Г) Ксеню, Юлю, Олексо, Олеже, Євгенію Максимовичу;
- Ґ) Катю, Матвію, Зоряно Орестівно, Ігорю, Назаре.

16. У якому рядку не всі іменники мають форму і однини, і множини?

- А) гора, натовп, правда, ознака, озеро;
- Б) дитина, гілка, комаха, час, слово;
- В) книга, читач, пісня, масло, знання;
- Г) країна, держава, глибина, жито, козак;
- Ґ) садочок, вишня, дерево, поле, вино.

17. Укажіть відмінок, з яким збігається форма знахідного відмінка

- А) давальний відмінок однини;
- Б) родовий відмінок множини;
- В) родовий відмінок однини;
- Г) орудний відмінок однини;
- Ґ) місцевий відмінок однини.

18. У якому рядку всі іменники мають форму і однини, і множини?

- А) пильність, Дніпро, гнів, біг, прогрес;
- Б) малина, картопля, осока, очерет, жито;
- В) дуб, стілець, вікно, вода, назва;
- Г) студентство, молодь, дітвора, Волинь, космос;
- Ґ) цегла, морква, листя, проміння, каміння.

19. Оберіть рядок, у якому всі подані іменники не розрізняються за родами

- А) ліси, річки, школи, сини, батьки;

- Б) мрії, думки, шаблі, палиці, статті;
- В) літаки, пустелі, країни, ріки, погляди;
- Г) школи, дерева, студенти, учні, педагоги;
- Ґ) ворота, гроші, солодоці, окуляри, ножиці.

20. Укажіть рядок, у яких не всі іменники II відміни мають у родовому відмінку однини закінчення -а(-я)

- А) вік, синтаксис, вітер, грам, понеділок;
- Б) кілок, замок, Київ, пес, відмінок;
- В) токар, озерце, вікно, Мороз, Миргород;
- Г) карниз, портик, бліндаж, місяць, паркан;
- Ґ) прізвище, малюнок, хліб, Париж, радіус.

2. Значеннєво-граматичні розряди прикметників. Ступені порівняння прикметників. Словозміна прикметників

1. У котрому рядку всі слова – прикметники?

- А) видимий, зримий, явний, помітний, інший;
- Б) усякий, кожний, справжній, далекий, нікчемний, нічий;
- В) подертий, учений, зрадливий, зрозумілий, дорогий;
- Г) простий, просторовий, густобровий, кострубатий, гумовий;
- Ґ) інакший, двоповерховий, улюблений, зрадливий, списаний.

2. У якому рядку усі прикметники якісні?

- А) зелена трава, лебедина вірність, білий вірш, старший лейтенант;
- Б) весняний настрій, театральний жест, старанний учень, ясний день;
- В) морське повітря, легка атлетика, добра душа, вишневий сад;
- Г) медова посмішка, темна ніч, важка промисловість, срібний голос;
- Ґ) гарний настрій, вища математика, блискучий успіх, важливий вибір.

3. У котрому рядку подано тільки правильні форми вищого ступеня порівняння прикметників?

- А) вужчий, менший, довший, нижчий, зеленкуватіший;
- Б) бадьоріший, суворіший, молодший, щасливіший, вродливіший;
- В) свіжіший, солоніший, гостріший, білявіший, добріший;
- Г) ширший, легший, коротший, сміливіший, непримиренніший;
- Ґ) синіший, триваліший, пребагатший, червоніший, активніший.

4. Позначте рядок, у якому усі прикметники є відносними.

- А) мармурова колона, крижана оболонка, кришталевий посуд, оксамитове плаття;
- Б) солом'яний капелюшок, залізні двері, шовкова хустка, відоме ім'я;
- В) тиха ріка, медові уста, пшеничний хліб, молочна імла;
- Г) діамантовий перстень, шляхетний режисер, сталевий дріт, студентський квиток;
- Ґ) завтрашній день, вечірні сутінки, скляний погляд, тополинний пух.

5. З'ясуйте, у якому рядку подано тільки ті прикметники, від яких неможливо утворити ступені порівняння

- А) лагідний, стійкий, грандіозний, величний, мовчазний;
- Б) босий, оранжевий, злющий, премудрий, порожній;
- В) лисий, чалий, надпотужний, біленький, вразливий;
- Г) голий, кислий, фіолетовий, вороний, запопадливий;
- Ґ) мертвий, бордовий, малуватий, відважний, бережливий.

6. У якому рядку усі прикметники є присвійними?

- А) Надіїн зошит, казковий персонаж, батьківське слово, дідусева хата;
- Б) лисяча нора, ластів'яче гніздо, матусине навчання, Миколин твір;
- В) заячий хвіст, Шевченківська премія, Ольжин портфель, братова машина;
- Г) материн біль, доньчине весілля, лакейські звички, начальницький тон;
- Ґ) піратський корабель, хижацьке ставлення, лицарський вчинок, риб'ячий корм.

7. У котрому рядку подано всі правильні форми ступенів порівняння прикметників?

- А) чорнявіший, найспокійніший, чистіший, здоровенніший, товстіший;
- Б) зеленкуватіший, більш старий, тонший, більш дружний, найтяжчий;
- В) більш тендітний, ретельніший, найповажніший, найгірший;
- Г) дружніший, більш свіжіший, чутливіший, предобрый, найщасливіший;
- Ґ) найстаріший, найбільш мудріший, красивіший, повнісінький, густіший.

8. У котрому рядку всі прикметники належать до одного розряду за значенням?

- А) український, учорашній, глибокий, солоний, шкільний;
- Б) ковалів, Сергіїв, лікарів, невістчин, школярів;
- В) металевий, мамин, гарячий, весняний, сонячний;
- Г) вузький, морфологічний, міцний, тихий, фонетичний;
- Ґ) гіркий, щирий, мудрий, зелений, триповерховий.

9. Оберіть рядок, у якому всі прикметники належать до м'якої групи

- А) білі сніги, високі будинки, ясні дні, сині тумани, солодкі сни;
- Б) лікувальні заклади, домашні страви, орлині крила, рідні ниви, дальні дороги;
- В) сині гори, колишні сусіди, придорожні будяки, порожні бочки, справжні друзі;
- Г) освітні заклади, давні друзі, незабутні спогади, теплі дні, славні діла;
- Ґ) зелені ліси, відважні воїни, цікаві передачі, бадьорі співи, короткі дні.

10. У котрому рядку всі слова – відносні прикметники?

- А) фізичний, книжковий, музейний, ілюстративний, докладний;
- Б) колективний, самостійний, спортивний, гарний, скляний;
- В) внутрішній, двоколірний, спритний, геологічний, морський;
- Г) обласний, медичний, корабельний, робітничий, заочний;
- Ґ) систематичний, гречаний, молочний, окремиий, сухий.

11. У якому рядку допущено помилку в правописі відмінкових закінчень прикметників?

- А) на кістлявім, на круглолицім, на заднім, на безкраїм, на братовім;
- Б) кістлявому, круглолицьому, задньому, безкрайому, братовому;
- В) кістлявого, круглолицого, заднього, безкрайого, братового;
- Г) кістлявим, круглолицим, заднім, безкраїм, братовим;
- Ґ) на кістлявому, на круглолицьому, на задньому, на безкрайому, на братовому.

12. У котрому рядку подано всі правильні форми ступенів порівняння прикметників?

- А) моторніший, більш зеленіший, гарнюсінький, найсильніший, ближчий;
- Б) найтихіший, найбільш елегантніший, красивіший, тонший, найбільш зібраний;
- В) тонюсінький, жовтавіший, презлющий, худіший, найвірніший;
- Г) найчіткіший, найбільш талановитий, дружніший, глибший;
- Ґ) товстуватий, гострокриліший, блакитніший, солідніший, більш солодкий.

13. У якому рядку всі прикметники належать до м'якої групи?

- А) рішучі люди, дрібні гроші, незабутні роки, майбутні вчителі, східні вітри;
- Б) довгі вечори, високі дерева, близькі друзі, сучасні пісні, солодкі сни;
- В) веселі діти, пахучі квіти, солов'їні гаї, торішні клопоти, безкраї лани;
- Г) криві дзеркала, освітні канали, круті береги, пташині гнізда, дорожні знаки;
- Ґ) домашні клопоти, літні вечори, мужні люди, давні традиції, внутрішні зв'язки.

14. Немає орфографічних помилок у рядку:

- А) дрогобицькі вулиці, Единбургський фестиваль, Магдебургське право;
- Б) паризькі музеї, французські парфуми, волосський горіх;
- В) язичницькі вірування, Гринвіцький меридіан, Запорожська Січ;
- Г) волинські озера, казахські традиції, будапештські споруди;
- Ґ) чеський кришталь, золотоніський район, герцогський замок.

15. Немає орфографічних помилок у рядку:

- А) Ганнин, Шевченкова, учителева, Юлін, свекрушин;
- Б) Марїїна, Миколова, Гордіїв, Василева, Вікторова;
- В) Олежин, Шевченкова, Петрова, сторожеве, Андрієва, тітчин;
- Г) Ігорова, Катрин, майстрів, батьків, сусідове;
- Ґ) Олексин, Юліанів, Назарова, Одарчин, Григорієва.

16. У якому рядку допущено помилку в правописі суфікса прикметників?

- А) невблаганний, здоровенний, блаженний, алюмінієвий, жаданий;
- Б) неказаний, силенний, огненний, грошовий, оліїстий;
- В) неоцінений, священний, буквенний, значеннєвий, горобиний;
- Г) нескінченний, страшенний, качиний, грушевий, палацовий;
- Ґ) незрівняний, морквяний, крайовий, бджолиний, картинний.

17. У котрому рядку подано всі правильні форми ступенів порівняння прикметників?

- А) більш зручніший, буланіший, страшенний, гарнюсінький, звучніший;
- Б) найчіткіший, найбільш відомий, рівніший, більш поважний, розумніший;
- В) чіткіший, більш дорослий, презліший, дужчий, молодший;
- Г) найрідніший, швидкіший, упевненіший, найніжніший, менш вразливіший;
- Ґ) ширший, найнижчий, тонесенький, прездоровий, кращий.

18. У якому рядку допущено помилку в правописі прикметників?

- А) Надіїн, доччин, Ірин, Петрів, Ігорева, Іванове, Лесин;
- Б) Зоїна, Василеві, Максимів, Шевченкове, тітчина, Валин, Андрієва;
- В) Орисьчині, Мелацин, Миколова, сватів, бабина, Галин, Ольжине;
- Г) свекрушина, Олегів, Анатолієва, майстрове, Юліїн, сторожева, нянині;
- Ґ) свекрова, сватів, сестрин, Мелацин, Софіїн, Олесева, скрипалів.

19. Укажіть рядок, у якому усі складні прикметники пишуться разом:

- А) східно/європейський, лісо/степовий, народно/господарський, військово/полонений;
- Б) прісно/водний, західно/український, військово/зобов'язаний, науково/технічний;
- В) мовно/політичний, воле/любний, вагоно/ремонтний, вище/згаданий;
- Г) контрольно/вимірювальний, історико/культурний, шести/денний, семи/годинний;
- Ґ) жовто/гарячий, старо/слов'янський, всесвітньо/історичний, приватно/власницький.

20. У котрому рядку подано всі правильні форми ступенів порівняння прикметників?

- А) найвищий, добріший, більш емоційний, найніжніший, зеленіший;
- Б) гостріший, самий вдаліший, синіший, найрухливіший, глухіший;
- В) найулюбленіший, зеленкуватіший, вологіший, молодший, червоніший;
- Г) більш продуктивний, легший, фіолетіший, пречудовий, спокійніший;
- Ґ) найпопулярніший, кислосолодший, дорожчий, світліший, найтяжчий.

3. Значеннєві і структурні розряди числівників Словозміна числівників

1. Яка частина мови називається числівником?

- А) це частина мови, яка виражає порядок предметів при лічбі;
- Б) це самостійна частина мови, що відповідає на питання *який? чий?* та виражає кількісну ознаку предмета;
- В) це частина мови, яка вказує на кількість предметів;
- Г) це повнозначна частина мови, яка відповідає на питання *скільки? котрий?* та означає число, кількість та порядок предметів при лічбі;
- Ґ) це числові назви, що синтаксично пов'язуються і вживаються тільки з іменниками.

2. Речення «*Числівник – це частина мови, що називає...*» правильно завершено у рядку:

- А) значення нерозчленованої сукупності однорідних предметів;
- Б) кількість як міру, градацію або інтенсивність ознаки;
- В) значення кількості, міри, порядку;
- Г) кількісну ознаку предмета;
- Ґ) означену/незначену кількість предметів або абстрактно-математичне число.

3. У котрому рядку всі слова – числівники?

- А) трійка, кільканадцять, тридцятєро, копа, двійня;
- Б) декілька, півтораєта, дюжина, первак, уп'яте;
- В) вісімнадцять, трійчата, десятина, сотка, триєта;
- Г) четверо, одна п'ята, одна ціла і одна друга, десятиєро, багато;
- Ґ) четверо, десятиєта, сотня, двійєка, триєразовий.

4. У котрому рядку всі слова – числівники?

- А) п'ятсот вісімдесят вісім, дев'яносто, двадцятєта;
- Б) сімсот, мільйон, трильйон, мільйонєр, два;
- В) шість тисяч, тридцятєро, одна шоста, дванадцятєт;
- Г) начетверо, мало, чотирьохтисячний, більйон;
- Ґ) подєсятерити, два кілограми, тисяча сто, тринадцятєт.

5. З'ясуєте, у якому рядку всі числівники належать до одного розряду за значенням:

- А) вісімдесят, три восьмих, четвертий, дев'ятсот, один;
- Б) півтори, півтораєта, одна друга, три четвертих, пів;
- В) шостий, шість, шестєро, одна шоста, шієтдесят;
- Г) сорок, сороковий, сорок два, дванадцятєро, сім;
- Ґ) восьмий, трьохмільйонний, п'ять десятих, два, перший.

6. Знайдіть рядок, у якому є зайве слово щодо належності до числівника:

- А) двоє, кілька, чотири, удвічі, п'ятнадцятєт;

- Б) сімсот, чотириста, три, п'ятеро, сьомий;
- В) півтора, один, двадцять сім, дев'ятий, сорок;
- Г) тридцяттеро, сто, двісті, семеро, сімнадцятий;
- Г) обидва, триста, третій, п'ятитисячний, перший.

7. Визначте, у якому рядку всі числівники стоять в одній відмінковій формі:

- А) п'ятьом, сімом, тридцятьох, одного, двома;
- Б) чотирьохсот, одним, дев'ятьом, двадцятьма, три;
- В) сьома, чотирма, п'ятдесятьма, вісьмома, трьома;
- Г) шістнадцятьох, ста, тисячі, нулем, чотирнадцятьом;
- Г) сорока, семи, одинадцятьох, (на) чотирьох, двох.

8. Як відмінюються складені порядкові числівники?

- А) відмінюються усі складові компоненти;
- Б) не відмінюються;
- В) відмінюється тільки останній компонент;
- Г) відмінюється перший складник;
- Г) не відмінюються перші два компоненти.

9. Власне кількісним числівникам характерні такі граматичні категорії:

- А) відмінка і частково числа;
- Б) відмінка і частково роду;
- В) тільки відмінка і роду;
- Г) тільки відмінка;
- Г) відмінка, частково роду і числа.

10. Як відмінюються складені кількісні числівники?

- А) відмінюються усі складові частини;
- Б) відмінюється тільки перший компонент;
- В) відмінюється тільки останній елемент;
- Г) відмінюються тільки перший і останній компоненти;
- Г) відмінюються обидва компоненти.

11. Числівники багато (небагато), мало (немало, чимало) можуть сполучатися з усіма словами, окрім:

- А) з матеріально-речовинними іменниками і лічильними словами;
- Б) з назвами предметів, які не злічуються, а вимірюються;
- В) з іменниками pluralia tantum;
- Г) з субстантивованими прикметниками;
- Г) з назвами абстрактних понять і власними назвами.

12. Числівники багато (небагато), мало (немало, чимало) можуть сполучатися з усіма наведеними групами слів, окрім:

- А) з невідмінюваними іменниками;
- Б) з назвами вимірювальних одиниць;

- В) з назвами конкретних предметів і дієсловами;
- Г) з назвами одиниць міри і ваги;
- Г) з назвами продуктів харчування.

13. Визначте, у якому рядку неправильно вжито форму орудного відмінка числівників:

- А) двадцятьма, трьома, мільйоном, п'ятьома, вісьма;
- Б) сьома, дев'ятистами, нулем, восьмистами, тисячею;
- В) трьома, десятьома, двома третіми, шістьома, одним;
- Г) двома, сімнадцятьма, трьомастами, однією четвертою;
- Г) дев'ятьомастами, одними, стількома, ста, одинадцятьма.

14. Визначте, у якому рядку всі числівники за структурою належать до простих:

- А) одинадцять, сім, тридцять, півтора, обоє;
- Б) дев'яносто, тисяча, багато, тридцятеро, чотири;
- В) сто, мільярд, сорок, двісті, мало;
- Г) мільйон, сорок, трійко, десять, кількасот;
- Г) тисячний, стільки, чотириста, чимало, багато.

15. Як відмінюються кількісні дробові числівники?

- А) чисельник – як власне кількісний числівник, а знаменник – як порядковий;
- Б) відмінюється тільки чисельник;
- В) відмінюється тільки знаменник;
- Г) чисельник і знаменник відмінюються як порядкові числівники;
- Г) обидві частини відмінюються як кількісні числівники.

16. Знайдіть рядок, у якому слова не належать до лексико-граматичного класу числівників:

- А) трійко, стільки, десяток, двоє, сім;
- Б) пів, чотири, восьмий, сотий, обидва;
- В) сотий, кілька, семеро, чимало, півторапта;
- Г) тридцять, вісімнадцять, двійко, другий, кількасот;
- Г) стонадцять, тисячний, чимало, двохсотий, сорок.

17. Числівники два (дві), обидва (обидві) мають граматичні категорії:

- А) тільки роду та відмінка;
- Б) відмінка, частково роду і числа;
- В) відмінка, числа, роду;
- Г) тільки відмінка і числа;
- Г) відмінка, частково роду.

18. У якому рядку іменники можуть уживатися в ролі неозначено-кількісних числівників?

- А) море, сила, океан, тьма, хмара, ліс;

- Б) зграя, поле, берег, небо, планета;
- В) плем'я, народ, табун, череда, кіннота;
- Г) загін, піхота, група, отара, полк;
- Г) рота, команда, група, ансамбль, маса.

19. Як відмінюються власне кількісні числівники назви сотень?

- А) відмінюється тільки друга частина;
- Б) відмінюються обидві частини;
- В) не відмінюються;
- Г) при відмінюванні всі відмінкові форми мають флексію **-и**;
- Г) відмінюється перша частина.

20. Слова половина, третина, чверть є:

- А) іменниками;
- Б) дробовими числівниками;
- В) власне кількісними числівниками;
- Г) збірними числівниками;
- Г) неозначено-кількісними числівниками.

21. У якому рядку подано словосполучення з неозначено-кількісними числівниками?

- А) декілька фактів, багато турбот, чимало доказів, мало тепла;
- Б) мало читати, багато працювати, чимало думати, небагато втратити;
- В) п'ятий розряд, десятий виклик, перше враження, сьома кімната;
- Г) півтора гектара, дві третіх доби, обидва учні, одні сани;
- Г) восьмеро героїв, четверо лісів, п'ятеро країн, десятеро товаришів.

22. У якому рядку всім кількісним числівникам властиві категорії роду, числа і відмінка?

- А) два, півтора, сім, десять, дев'яносто;
- Б) нуль, один, тисяча, мільйон, мільярд;
- В) обидві, сто, чотири, шістдесят, сорок;
- Г) троє, півтори, обидва, двадцять, вісімдесят;
- Г) перший, сотий, тисячний, четвертий, мільйонний.

23. Як відмінюються власне кількісні числівники назви десятків?

- А) відмінюються обидві частини;
- Б) відмінюється тільки друга частина;
- В) усі форми непрямих відмінків мають закінчення **-а**;
- Г) усі форми непрямих відмінків мають тільки флексію **-и**;
- Г) усі форми непрямих відмінків мають закінчення **-ох**.

24. Визначте, у якому рядку всі числівники за структурою належать до групи складних:

- А) триста, чотириста, півтора, дев'ятсот, двісті;

- Б) п'ятдесят, п'ятнадцятеро, стонадцять, чимало;
- В) дев'яностий, восьмеро, сімдесят, шістсот, півтори;
- Г) кільканадцять, п'ятірко, дев'яносто, сімсот, небагато;
- Г) кількатисячний, двохмільйонний, одинадцять, тридцятий.

25. Знайдіть рядок, у якому слова не належать до лексико-граматичного класу числівників:

- А) чотири п'ятих, вісім тисяч, шістсот два, нуль, п'ятірко;
- Б) чотирьохсотий, перший, тринадцятий, дев'ятий, сороковий;
- В) обидві, троє, семеро, шестеро, кільканадцятеро;
- Г) тричі, втроє, нашестеро, сотня, єдиний;
- Г) сім мільйонів, двадцять п'ять десятих, одна сота.

26. У якому рядку не всі числівники належать до одного семантичного розряду?

- А) чимало, багато, кількадесят, кільканадцять, мало;
- Б) півтора, півторапта, одна сьома, обидва, пів;
- В) сімсот, чотиріста, дванадцять, тридцять три, сто один;
- Г) шістнадцять, сорок дев'ять, двісті сімдесят вісім;
- Г) один мільйон п'ятсот тисяч, мільярд, дев'ятсот сім.

27. У котрому рядку усі числівники відмінюються за одним зразком?

- А) вімнадцять, п'ять, шість, двадцять, сорок;
- Б) двісті, триста, п'ятсот, сімсот, дев'яносто;
- В) два, три, чотири, обидва, багато;
- Г) сто, сорок, нуль, дев'ятсот, кілька;
- Г) одинадцять, кількадесят, мало, тридцять.

28. У котрому рядку всі числівники відмінюються за одним зразком?

- А) дванадцять, одинадцять, п'ятдесят, шестеро;
- Б) кілька, багато, четверо, обоє, шестеро;
- В) тисяча, мільйон, мільярд, сто, нуль;
- Г) одна друга, дві треті, п'ять десятих;
- Г) півторапта, кільканадцять, кількадесят, стонадцять.

29. У якому рядку усі числівники відмінюються як іменники?

- А) п'ять, десять, двадцять, стільки;
- Б) нуль, мільйон, мільярд, квадрильйон;
- В) перший, другий, десятий, сотий;
- Г) сорок, тисяча, дев'яносто, сто;
- Г) дев'ятсот, вісімсот, триста, чотиріста.

30. У котрому рядку допущено помилку у словоформах числівників?

- А) шістдесяти, двохстам, дев'яноста, п'ятисот;
- Б) семистам, п'ятдесятьма, дванадцятьох, сімнадцятьома;

- В) двомастами, сьомастами, сорока, трьома;
- Г) дев'ятнадцятьма, тридцятьох, сімомастами, ста;
- Г) п'ятисот, двадцятьох, чотирьохсот, вісімдесяти.

31. У котрому рядку усі слововформи числівників є правильними?

- А) тисячею двомастами п'ятдесятьма чотирма, обома, двома;
- Б) одного мільярдю сорока шести тисяч, ста, п'ятнадцяти;
- В) двохсот п'ятидесяти тисяч, дев'яноста одним, сьома;
- Г) нульом цілих п'ятьма сотими, кільканадцятьом, восьми;
- Г) ста двадцятьох двох, однією п'ятою, одним другим.

32. У котрому рядку допущено помилку у слововформах числівників?

- А) сімдесятьох п'ятьох, сорока шести, шістдесяти;
- Б) обом, трьом, тисячею двомастами шістдесятьма;
- В) стонадцяти, кількома, одинадцятьох, п'ятистам;
- Г) чотирьомастами, ста, нулем цілих п'ятьма десятими;
- Г) чотирьомстам, семистах, кількадесятьох.

33. У котрому рядку обидві паралельні форми числівника є правильними?

- А) Р.в. двохсот сорока шести, двохсот сорока шістьох;
- Б) Д.в. двомста сорока шести, двомста сорока шістьом;
- В) О.в. двомастами сорока шести, двомастами сорока шістьома;
- Г) М.в. (на) двохста сорока шести, двохста сорока шістьом.

34. У котрому рядку обидві паралельні форми числівника є правильними?

- А) Р.в. вісьмисот двадцяти п'яти, вісьмисот двадцятьох п'ятьох;
- Б) Д.в. вісьмистам двадцяти п'яти, вісьмистам двадцятьом п'ятьом;
- В) О.в. вісьмастами двадцятьма п'ятьма, вісьмомастами двадцятьома п'ятьома;
- Г) М.в. (на)вісьмистах двадцятьох п'ятьох, вісьмистах двадцяти п'яти.

35. Відмінкову форму числівника правильно визначено у рядку

Вона виринула перед нами за кільканадцять кроків (Олесь Досвітній):

- А) називний;
- Б) родовий;
- В) давальний;
- Г) знахідний;
- Г) місцевий.

36. Відмінкову форму числівника правильно визначено у рядку

Волею долі я знову в Запоріжжі. Зробив від Кременчука щось кілометрів з 350 по дуже важкій дорозі (О.Довженко):

- А) називний;
- Б) родовий;
- В) давальний;
- Г) знахідний;

Г) місцевий.

37. Відмінкову форму числівника правильно визначено у рядку

А сьогодні твоє недопите кохання у моїх вісімнадцяти веснах воскресло
(Н. Кащук):

А) називний;

Б) родовий;

В) давальний;

Г) знахідний;

Г) місцевий.

38. Відмінкову форму числівника правильно визначено у рядку

Розлилися води на чотири броди (Н. тв.):

А) називний;

Б) родовий;

В) давальний;

Г) знахідний;

Г) місцевий.

39. Відмінкову форму числівника правильно визначено у рядку

Краще раз показати, ніж сто слів сказати (Н. тв.):

А) називний;

Б) родовий;

В) давальний;

Г) знахідний;

Г) місцевий.

40. Відмінкову форму числівника правильно визначено у рядку

Ой, ні, ще рано думати про все. Багато справ ще у моєї долі (Л.Костенко):

А) називний;

Б) родовий;

В) давальний;

Г) знахідний;

Г) місцевий.

4. Числівниково-іменникові словосполучення: способи поєднання та синтаксична роль

1. З'ясуйте, у якому рядку неправильно вжито кількісно-іменні словосполучення:

- А) двоє спортсменів, кілька зим, два дні;
- Б) двадцять метрів, багато слухачів, три четвертих кілограмів;
- В) два трактори, три метри, чотири харків'янина;
- Г) троє малят, дев'яносто грамів, чотири кола;
- Ґ) два осетини, п'ятеро курчат, два відсотки.

2. З числівниками *два, три, чотири* іменники поєднуються:

- А) тільки у формі називного відмінка множини;
- Б) у формі знахідного відмінка множини;
- В) тільки у формі родового відмінка множини;
- Г) тільки способом повного узгодження;
- Ґ) способом узгодження і частково керування.

3. Знайдіть рядок, у якому правильно поєднано з іменниками усі збірні числівники:

- А) троє сусідів, четверо коліщат, двоє імен;
- Б) п'ятеро овець, десятеро ножиць, троє племен;
- В) шестеро яєць, троє робітниць, семеро пісень;
- Г) двоє олівців, четверо університетів, двоє голів;
- Ґ) п'ятнадцятеро ножів, трійко малят, двоє сестер.

4. Збірні числівники поєднуються з усіма наведеними нижче іменниками, окрім:

- А) іменниками чоловічого роду, що означають назви осіб, тварин та птахів;
- Б) іменниками, що належать до категорії *pluralia tantum*;
- В) іменниками середнього роду четвертої відміни;
- Г) збірними іменниками;
- Ґ) з іменниками, які в множині втрачають суфікс **-ин.**

5. Оберіть рядок, у якому неправильно поєднано числівники з іменниками:

- А) З Першим вересня, одна четверта зошита, півтора аркуша;
- Б) три сини, чотири доцента, двоє ножиць;
- В) півтора ста карбованців, дев'ятеро воріт, півтори доби;
- Г) одна ціла і вісім десятих метра, вісім апельсинів;
- Ґ) три професори, восьмеро учнів, п'ятнадцятий кілометр.

6. У котрому рядку неправильно поєднано числівники з іменниками?

- А) одна сьома кілограма, сімнадцять грамів, тисячу тонн;
- Б) півтори порції, семеро журавлів, багато братів;
- В) дві треті сторінки, перші заморозки, обидві подруги;

- Г) одні лижі, восьмеро воріт, півторацента центнерів;
- Г) сімдесят п'ятий день, два з половиною метри, три грузини.

7. У котрому рядку обидві паралельні форми числівника є правильними?

- А) Р.в. ста п'ятидесяти п'яти, ста п'ятидесятьох п'ятьох;
- Б) Д.в. ста п'ятидесятьом п'ятьом, ста п'ятидесяти п'яти;
- В) О.в. ста п'ятдесятьма п'ятьома, ста п'ятдесятьома п'ятьма;
- Г) М.в. (на) ста п'ятидесяти п'яти, ста п'ятидесятьох п'ятьох.

8. Правильними є усі форми числівників, окрім:

- А) Р.в. п'ятисот сорока шести, п'ятисот сорока шістьох;
- Б) Д.в. п'ятистам сорокам шести, п'ятистам сорокам шістьом;
- В) О.в. п'ятьмастами сорока шістьма, п'ятьомастами сорока шістьома;
- Г) М.в. (на) п'ятистах сорока шести, п'ятистах сорока шістьох.

9. Граматично правильна відповідь на запитання *Котра година?* у варіанті:

- А) рівно чотирнадцять;
- Б) пів на одинадцяті;
- В) десять після дев'яти;
- Г) початок десяти;
- Г) три години п'ять хвилин.

10. Граматично правильна відповідь на запитання *Котра година?* у варіанті:

- А) десять хвилин шостої;
- Б) без десяти дев'ять;
- В) одинадцять двадцять;
- Г) чверть до п'ятої;
- Г) п'ятнадцять хвилин після чотирьох.

11. Граматично правильна відповідь на запитання *Котра година?* у варіанті:

- А) без п'яти третя;
- Б) половина сьомої;
- В) двадцять по восьмій;
- Г) десять хвилин першої;
- Г) за чверть до дев'ятої.

12. Граматичну норму на позначення часу порушено у варіанті:

- А) чверть до першої, за двадцять сьома;
- Б) без двадцяти восьма, двадцять десятої;
- В) п'ять по десятій, десять хвилин на дев'яту;
- Г) чверть по третій, двадцять п'ять хвилин на четверту;
- Г) сімнадцята година сорок п'ять хвилин, пів на першу.

13. Граматичних норм на позначення часу дотримано у всіх словосполученнях, окрім:

- А) за двадцять перша, п'ять на другу;
- Б) пів на третю, п'ять хвилин після трьох;
- В) пів на одинадцятую, чверть до п'ятої;
- Г) десять хвилин на дванадцятую, десять по одинадцятій;
- Ґ) за двадцять п'ята, десять хвилин до шостої.

14. Правила поєднання числівників з іменниками порушено у рядку:

- А) одне вікно, чотири учасники, дев'ять львів'ян;
- Б) три дочки, одні шахи, двоє цуценят;
- В) п'ять з половиною гектара, два сини, четверо людей;
- Г) тридцять три міліграми, два персні, дев'ять словників;
- Ґ) дванадцять місяців, сорок чотири грами, одні терези.

15. Правила поєднання числівників з іменниками порушено у рядку:

- А) чотири хлоп'яти, півтора дециметри, три міліграми;
- Б) тридцять два дециметри, п'ятдесят шість книг, двоє львів'ян;
- В) три осетини, два з половиною кілограми, два ока;
- Г) двоє ножиць, півтораста кілометрів, кілька сантиметрів;
- Ґ) сто три штуки горнят, семеро козенят, півтора місяця.

16. Яким членом речення виступає виділений числівник?

Визначити добуток від множення 341 на 30.

- А) підметом;
- Б) присудком;
- В) додатком;
- Г) означенням;
- Ґ) обставиною.

17. Яким членом речення виступає виділений числівник?

Двадцять століття над прірвою хилить розбиті коліна (М. Шевченко)

- А) підметом;
- Б) присудком;
- В) додатком;
- Г) означенням;
- Ґ) обставиною.

18. Яким членом речення виступає виділений числівник?

Коли двоє ворогують, то обоє завинили (Н. тв.)

- А) підметом;
- Б) присудком;
- В) додатком;
- Г) означенням;
- Ґ) обставиною.

19. Яким членом речення виступає виділений числівник?

Дзвінкий хлоп'ячий голос... безперестанку співав: – Сім раз по вісім – п'ятдесят шість (М. Коцюбинський)

- А) підметом;
- Б) присудком;
- В) додатком;
- Г) означенням;
- Ґ) обставиною.

20. Яким членом речення виступає виділений числівник?

І тридцять літ, і триста літ, зелені склавши крила, верба стояла край воріт і тихо говорила (В. Коломієць)

- А) підметом;
- Б) присудком;
- В) додатком;
- Г) означенням;
- Ґ) обставиною.

5. Граматичні категорії займенника

Поділ займенників за значенням і граматичними ознаками

1. Які займенники мають родові ознаки?

- А) займенники I особи однини;
- Б) займенники II особи однини;
- В) займенники III особи однини;
- Г) займенники I, II і III особи однини.

2. Займенники мій, твій, свій:

- А) відмінюються як прикметники твердої групи;
- Б) відмінюються як прикметники м'якої групи;
- В) мають мішаний тип відмінювання;
- Г) відмінюються як прикметники у формі множини.

3. У якому рядку не всі слова належать до займенників?

- А) я, отой, що, сам, ніхто;
- Б) хто-небудь, всякий, будь-який, будь-де;
- В) кожний, інший, казна-хто, абиякий;
- Г) весь, ніщо, ми, хтось, себе.

4. Означальні займенники:

- А) узагальнено вказують на ознаки предметів;
- Б) вказують на невизначеність особи, предмета, якості чи кількісного вияву;
- В) вказують на відношення виконавця дії до самого себе;
- Г) вказують на зв'язок підрядного речення з якимось членом головного речення.

5. Перехід інших частин мови в займенники називається:

- А) партикуляцією;
- Б) прономіналізацією;
- В) кон'юнкціоналізацією;
- Г) інтер'ективацією.

6. Займенникам хто, що:

- А) властива граматична категорія роду;
- Б) властива граматична категорія числа;
- В) не властиві формальні ознаки роду та числа;
- Г) властиві граматичні категорії роду, числа і відмінка.

7. Явище суплетивізму характерне:

- А) означальним займенникам;
- Б) присвійним займенникам;

- В) особовим, деяким питально-відносним займенникам;
- Г) вказівним займенникам.

8. Ознаки словозміни прикметників м'якої групи виявляються в парадигмі усіх займенників у рядку:

- А) їхній, весь, чий;
- Б) мій, наш, ваш;
- В) той, який, такий;
- Г) самий, інший, котрий.

9. Займенник ви вказує:

- А) на певну множину осіб, до яких звертається мовець;
- Б) на множину різних осіб, до складу якої входить і мовець;
- В) на множину осіб як об'єкт мовлення;
- Г) на особу мовця.

10. Займенникам, співвідносним з прикметниками, властиві:

- А) синтаксично залежні словозмінні категорії роду, числа і відмінка;
- Б) тільки категорія відмінка;
- В) тільки категорія числа і відмінка;
- Г) тільки категорія роду.

11. Зворотний займенник себе:

- А) виражає суб'єкт думки;
- Б) вказує на відношення виконавця (суб'єкта) дії до самого себе;
- В) вказує на невизначеність особи;
- Г) стосується лише III особи.

12. Займенник його (род. в. від воно) може вживатися в значенні:

- А) частки;
- Б) прислівника;
- В) іменника;
- Г) прикметника.

13. У якому рядку всі займенники належать до розряду питально-відносних?

- А) хтось, щось, якийсь, чийсь, котрийсь;
- Б) хто, що, котрий, який, чий, скільки;
- В) дехто, децо, абиякий, казна-чий, хтозна-що;
- Г) ніякий, ніхто, ніщо, нічий, нікотрий.

14. Категоріальним значенням займенника є:

- А) назва предмета;
- Б) назва ознаки предмета;
- В) вказівка на предмет, ознаку, кількість;

Г) номінація предмета, ознаки, кількості.

15. У якому рядку всі займенники належать до розряду означальних?

- А) котрий, який, чий, самий, скільки;
- Б) усяк, їхній, чийсь, той, хтось;
- В) кожен, такий, жоден, скількись, дещо;
- Г) сам, увесь, кожний, інший, усякий.

16. Присвійний займенник свій указує на належність предмета:

- А) першій особі;
- Б) другій особі;
- В) третій особі;
- Г) будь-якій особі.

17. Присвійні займенники мій, наш указують на належність предмета:

- А) першій особі;
- Б) другій особі;
- В) будь-якій особі;
- Г) будь-якій особі, що є суб'єктом дії.

18. Зворотному займеннику себе властиві:

- А) родові форми;
- Б) категорія числа;
- В) категорія відмінка;
- Г) категорія особи.

19. Займенники у мові виконують такі функції:

- А) анафоричну;
- Б) дейктичну;
- В) анафоричну, дейктичну, кванторну;
- Г) кванторну.

20. Вказівка на належність третій особі виражається за допомогою:

- А) форм родового відмінка предметно-особового займенника він;
- Б) займенника твій;
- В) займенника ваш;
- Г) займенника свій.

6. Відмінювання і правопис займенників

1. У якому рядку усі займенники належать до одного і того самого розряду?

- А) мій, твій, свій, їхній, комусь;
- Б) мене, тебе, вас, їм, мною;
- В) себе, вами, їхній, чийсь, чого;
- Г) абиякий, казна-який, щось, всіма.

2. У якому рядку вжито неправильні відмінкові форми займенників?

- А) всього, котрогось, на тім, цьому, ту;
- Б) тією, нашими, моїй, собою, тобі;
- В) цею, тих, на їй, у його;
- Г) вашому, мною, на чийому, скількома, на чім.

3. У якому рядку всі займенники є еквівалентами іменників?

- А) я, ти, скільки, чий, вони;
- Б) хто, ми, себе, ніщо, щось;
- В) стільки, який, він, ваш, мій;
- Г) хтось, ви, це, ота, таке.

4. Протетичний [н] з'являється у формах непрямих відмінків займенника *він*:

- А) внаслідок явища перерозкладу між колишнім прийменником і формами займенника;
- Б) за аналогією до займенників інших розрядів;
- В) у результаті процесу ускладнення морфологічної структури займенника;
- Г) як наслідок декореляції.

5. Займенник *цей*:

- А) виявляє особливості мішаної словозміни;
- Б) відмінюється за зразком м'якої групи;
- В) має нульову парадигму;
- Г) відмінюється як прикметники твердої групи.

6. У якому рядку усі займенники пишуться через дефіс:

- А) аби/хто, будь/що, казна/чий, де/котрий, ні/хто;
- Б) ані/який, де/який, аби/що, чий/сь, будь/хто;
- В) де/котрий, що/небудь, хтозна/чий, ні/який, що/сь;
- Г) будь/що, чий/небудь, казна/який, хтозна/скільки, будь/який.

7. У якому рядку всі займенники подано у формі знахідного відмінка:

- А) мою, чю, ту, всю, цю;
- Б) того, всякий, кимось, декому, самими;

- В) оцю, тому, себе, його, своєю;
- Г) нашого, чому, ким, тій, цього.

8.Оберіть рядок, де всі займенники написано правильно:

- А) будь-хто, будь у чому, хтозна-який, нічий, дечийх;
- Б) будь-чий, дечийх, ні до кого, нічого, казнахто;
- В) де у кого, будь з ким, який небудь, декого, ніскільки;
- Г) будь з кого, нічий, що-небудь, будь-котрий, отакий то.

9. Оберіть рядок, у якому всі займенники в непрямих відмінках мають інші основи, ніж у називному відмінку однини:

- А) весь, мій, скільки, ніякий, свій;
- Б) самий, все, той, чийсь, жодний;
- В) хто, що, я, ти, він;
- Г) кожний, інший, абиякий, декілька, чие.

10.Позначте рядок, у якому допущено помилки в написанні займенників:

- А) яка-небудь, дещо, кого-небудь, аби-з-кого, нічий;
- Б) що-небудь, декотрі, будь-ким, абикоому, ніхто;
- В) хтозна-що, деякий, дечийх, ні з кого, чийсь;
- Г) кому-небудь, будь з чим, чий-небудь, абищо, деякий.

11. У якому рядку всі займенники змінюються, як прикметники м'якої групи?

- А) мій, твої, ця, він, я;
- Б) їхній, весь, чий, твоя, всі;
- В) чийсь, інший, котрий, жодний, який;
- Г) кожний, деякий, своя, котрісь, абиякі.

12.У якому рядку всі займенники змінюються лише за відмінками?

- А) якийсь, наш, я, їхній, чий-небудь;
- Б) що, скільки, хтось, будь-хто, себе;
- В) абихто, дещо, казна-скільки, щось, свій;
- Г) хто, ніскільки, твій, дехто, аніскільки.

13.Укажіть рядок, у якому всі займенники пишуться разом:

- А) ні/у/кого, ні/що, де/хто, де/у/кого, ні/який;
- Б) ні/хто, ні/який, хто/небудь, що/сь, будь/який;
- В) аби/котрий, де/який, ані/хто, ані/чий, де/що;
- Г) будь/що, ані/чий, казна/хто, ні/який, аби/який.

14.У якому рядку усі займенники змінюються, як прикметники твердої групи?

- А) наш, всякий, самий, інший, такий;
- Б) чийсь, яка, нікотрий, ваш, та;

- В) жодний, кожній, іншої, чий, казна-який;
- Г) нічий, наша, все, така, ваше.

15. У якому рядку всі займенники після прийменників (у непрямих відмінках) уживаються з приставним [н]?

- А) мій, свій, хто, твій;
- Б) він, воно;
- В) я, ти, ви, ми;
- Г) цей, такий, сам, жоден.

16. У якому рядку всі займенники можуть мати коротку форму?

- А) наш, цей, той, свій;
- Б) такий, інший, котрий, себе;
- В) кожний, самий, всякий, жодний;
- Г) їх, її, такий, твій.

17. У якому рядку усі займенники вжито у формі давального відмінка?

- А) моему, вашій, мені, тим, на цім;
- Б) їм, якій-небудь, будь-котрій, вашому, іншим;
- В) цьому, чийомусь, у чиїм, якому-небудь, декому;
- Г) абикому, своїй, такому, себе, кожному.

18. У якому рядку усі займенники змінюються за родами, числами і відмінками?

- А) котрий, такий, будь-який, будь-хто, нікотрий;
- Б) цей, котрийсь, абичий, себе, сам;
- В) такий, самий, ніхто, ніякий, дечий;
- Г) мій, сам, той, кожен, він.

19. У якому реченні виділений займенник є частиною складеного іменного присудка?

- А) Ні з кого по сей день не брала я й пір'їнки (Л. Глібов);
- Б) Я був не я. Лиш мрія, сон (П. Тичина);
- В) Чом ти, березо, така журлива... (Леся Українка);
- Г) І кожен з нас те знав, що слави нам не буде (І. Франко).

20. У якому рядку виділений займенник є означенням?

- А) Ми далі йшли ніщо не спинювало нас (І. Франко);
- Б) Буду я навчатись мови золотої у трави-веснянки, у гори крутої (А. Малишко);
- В) Тебе я слухала б довіку, куме мій, аби б хотів співати (Л. Глібов);
- Г) Ах, нікого так я не люблю, як вітра вітровіння, його шляхи, його боління і землю, землю свою (П. Тичина).

21. У якому реченні виділений займенник є додатком?

- А) Які груші уродили! Збивайте, хлоп'ята! (Т. Шевченко);

- Б) Грай, моя пісне, як вітер сей грає! (Леся Українка);
В) Все йде, все минає – і краю немає, куди ж воно ділось? Відкіля взялось?
(Т. Шевченко);
Г) У нашій раї на землі Нічого кращого немає, Як тая мати молодая З своїм дитяточком малим! (Т. Шевченко).

22. У якому реченні виділений займенник є підметом?

- А) Сильне море, зберися на силі! Ти потужне, нема тобі впину (Леся Українка);
Б) Земле! Як тепло нам з тобою! (М. Рильський);
В) Оставайся шукать батька. А я вже шукала (Т. Шевченко);
Г) Кому се ти плетеш віночки, Красо моя? (Леся Українка).

23. Вкажіть правильну характеристику займенника: Хвалися своїм умінням, а не батьківським (Н. тв):

- А) неозначений займенник, ужитий в орудному відмінку;
Б) присвійний займенник, ужитий в орудному відмінку;
В) вказівний займенник, ужитий у родовому відмінку;
Г) означальний займенник, ужитий у родовому відмінку.

24. Вкажіть правильну характеристику виділеного у реченні займенника Ми ті, що в вічність ідемо (П. Успенський):

- А) відносний у функції підмета;
Б) вказівний у функції означення;
В) означальний у функції присудка;
Г) особовий у функції додатка.

25 Скільки займенників у поданому реченні: Щасливий той, хто ще не вміє грати, Він сам собі Шопен і Берліоз (Л. Костенко):

- А) 3;
Б) 2;
В) 5;
Г) 6.

Питання для іспиту із сучасної української мови (іменні частини мови)

1. Граматика, її різновиди. Морфологія як окремий розділ граматики, предмет і завдання, зв'язок морфології з іншими розділами мовознавства.
2. Динаміка лінгвістичних досліджень у галузі морфології, зумовлена виходом найновіших праць у граматичній царині української лінгвістики та у сфері лінгводидактики.
3. Слово як основна одиниця мови та як об'єкт вивчення морфології. Слово як сукупність і репрезентант слівформ, об'єднаних тотожним лексичним значенням.
4. Граматична/морфологічна форма слова. Типи морфологічних форм і засоби їх вираження. Типи морфем. Синтетичні і аналітичні форми слова. Варіанти форми. Омонімія і синонімія у сфері морфологічних форм. Форма і оформлення слова.
5. Критерії визначення флексії. Синкретизм значення флексії.
6. Поняття словозміни. Морфологічна парадигма. Вихідна форма парадигми; повна, надлишкова, неповна, часткова парадигми.
7. Граматичне значення слова. Категорійне морфологічне значення. Грамема. Співвідношення лексичного і граматичного значення у слові. Засоби вираження морфологічних значень в українській мові.
8. Граматичні категорії. Типи морфологічних категорій (словозмінні і несловозмінні).
9. Гомогенна (за одним критерієм) та гетерогенна (за кількома критеріями) класифікація мовних одиниць за частинами мови.
10. Засади загальноприйнятої (традиційної) класифікації: морфологічний, синтаксичний і лексико-семантичний принципи. Слова самостійні і службові. Модальні слова і вигуки як особливі розряди.
11. Характеристика кожної частини мови за сукупністю ознак.
12. Перехідні явища в системі частин мови.
13. Загальна характеристика іменника як частини мови: визначення, семантичні ознаки, морфологічні категорії, синтаксична роль і словотвірні особливості.
14. Іменник і сфера лінгводидактики.
15. Лексико-граматичні розряди іменників: конкретні і абстрактні іменники; назви істот і неістот; власні і загальні назви; матеріально-речовинні, збірні та одининні іменники; граматичні показники в межах кожного з розрядів.
16. Поділ іменників за родами в назвах істот та неістот (морфологічні, синтаксичні, лексичні й інші засоби вираження).
17. Іменники «спільного» (непарного) роду. Зміст понять «парний рід», «спільний рід», «маскулізми» й «фемінативи».
18. Родова диференціація невідмінюваних іменників. Рід аббревіатур.
19. Хитання в значенні роду. Відсутність роду в множинних іменників.

20. Однина і множина в граматиці й одиничність і множинність в об'єктивній дійсності. Визначення категорії числа, її граматичні ознаки.

21. Засоби вираження значень числа. Залишки форм двоїни в українських іменниках.

22. Категорія відмінка в системі іменних граматичних категорій. Вираження суб'єктних, об'єктних і обставинних відношень як зміст категорії відмінка.

23. Становлення сучасних відмін іменників української мови, критерії визначення типів відмінювання іменників, роль грамам роду, флексій, суфіксів. Визначення відмін та груп.

24. Система словозміни іменників I, II, III та IV відмін та пояснення їх відмінкових форм. Варіанти відмінкових закінчень, їх значення. Омоформи в межах іменникових парадигм однини та множини.

25. Особливості відмінювання множинних іменників.

26. Іменникова парадигма прикметникового типу. Невідмінювані іменники. Відмінювані і невідмінювані аббревіатури.

27. Відмінювання власних назв.

28. Загальна характеристика прикметника як частини мови. Морфологічні ознаки (синтаксично залежні словозмінні категорії роду, числа і відмінка, узгоджуваність їх із іменниками) синтаксичні функції (первинна і вторинні). Синтаксична сполучуваність прикметника зі словами інших частин мови.

29. Методичні рекомендації щодо викладання прикметника в шкільній освіті.

30. Значеннєво-граматичні розряди прикметників. Проміжні розряди прикметників. Семантичні процеси у межах якісних, відносних, присвійних прикметників.

31. Міра і інтенсивність ознаки якісних прикметників. Творення форм вищого і найвищого ступенів порівняння. Морфонологічні зміни у прикметникових основах при творенні форм ступенів порівняння. Суплетивні форми.

32. Якісні прикметники, які не утворюють ступенів порівняння. Кількісна градація ознаки, зменшена кількість ознаки, суб'єктивна оцінка якості у формах прикметників.

33. Значеннєві групи відносних прикметників.

34. Присвійні прикметники, їх словотвірна спеціалізація.

35. Короткі і повні (стягнені і нестягнені) прикметники, сфера їх функціонування.

36. Словозміна і правопис прикметників. Зауваження до відмінкових форм. Невідмінювані прикметники.

37. Граматичні норми прикметника (нормативність у межах ступенювання прикметників).

38. Ад'єктивація. Субстантивація прикметників.

39. Числівник у системі частин мови. Підстави для виділення числівника в окрему частину мови.

40. Культура вживання числівників та числівникових слів у шкільній практиці.

41. Відмінок – основна граматична категорія числівника; категорія роду в окремих числівників. Поняття числа і кількості: категорія числа в числівників.

Іменники із значенням кількості і їх відношення до числівників. Специфіка числівників тисяча, мільйон, мільярд.

42. Розряди числівників за значенням: означено-кількісні (власне кількісні, збірні, дробові), неозначено-кількісні.

43. Порядкові числівники, їх характеристика, місце у класифікаційній системі частин мови.

44. Структурні розряди числівників: прості, складні, складені.

45. Основні типи відмінювання числівників.

46. Особливості наголошування числівників при словозміні.

47. Сполучення числівників з іменниками.

48. Синтаксичні параметри числівника. Культура вживання окремих числівників та числівникових слів.

49. Визначення займенника, його місце в системі частин мови.

50. Займенник у шкільній лінгводидактиці.

51. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні, означальні, питально-відносні, заперечні, неозначені займенники, їх лексична характеристика. Співвіднесеність займенників з іншими частинами мови.

52. Іменникові займенники, своєрідність прояву в них категорій роду, числа і відмінка.

53. Відмінювання іменникових займенників.

54. Прикметникові займенники.

55. Відмінювання прикметникових займенників.

56. Числівникові і прислівникові займенники. Характер їх синтаксичного зв'язку з іншими словами в реченні.

57. Явище прономіналізації й переходу займенникових слів у інші частини мови.

58. Правопис і наголошування займенникових словоформ.

59. Граматичні і лексичні норми займенника.

60. Морфологічний аналіз іменних частин мови.

61. Методика навчання морфології української мови в основній школі на засадах дослідницького підходу.

62. Сучасна лінгводидактична термінологія: граматичний і лексико-семантичний аспект.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Глібчук Н. М., Добосевич У. Б. Сучасна українська мова. Морфологія. Практикум: Навч. посіб. Київ: Знання, 2009. 486 с.
2. Граматика сучасної української мови. Морфологія [автори: І.Р. Вихованець, К.Г. Городенська, А.П. Загнітко, С.О. Соколова; за ред. К.Г. Городенської. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 752 с.
3. Венжинович Н.В., Пискач О.Д. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Навчально-методичний посібник для студентів українського відділення філологічного факультету. Ужгород: Гражда, 2017. 232 с.
4. Лавер О. Сучасна українська мова: навчально-методичні матеріали для студентів II курсу філологічного факультету, спеціальність «Середня освіта. Українська мова і література», освітня програма «Українська мова і література. Англійська мова і література». Ужгород: ФОП Сабов А.М., 2022. 62 с.
5. Омельчук С.А. Навчання морфології української мови на засадах дослідницького підходу: теорія і практика: монографія. Київ: Генеза, 2014. 368 с.
6. Розумик Т. М., Венжинович Н. Ф. Морфологія сучасної української літературної мови: Методичні розробки практичних занять для студентів українського відділення філологічного факультету. Ужгород: Патент, 2002. 75 с.
7. Словник-довідник з української лінгводидактики: навч. посіб. кол. авторів за ред. М.І. Пентиліук Київ: Ленвіт, 2015. 320 с.
8. Сучасна українська літературна мова: Підручник /за ред. А.П. Грищенка. Київ: Вища школа, 1997. 493 с.
9. Сучасна українська мова. Морфологія: підручник /за ред. А.К. Мойсієнка; Київський національний університет ім. Т.Г. Шевченка. Київ: Знання, 2013. 524 с.
10. Українська мова: енциклопедія / редкол.: В. М. Русанівський (співголова), О.О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін. Київ: Вид-во „Укр. енцикл.” ім. М.П. Бажана, 2004. 824 с.
11. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. Київ: Наук. думка, 2019. 391 с.
12. Шабат-Савка С.Т., Агафонова А.М. Морфологія: іменні частини: навч.-метод. посібник. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2018. 236 с.
13. Шевельов Ю. Нарис сучасної української літературної мови та інші лінгвістичні студії (1947 – 1953 рр.) Київ: Темпора, 2012. 664 с.
14. Ющук І.П. Українська мова: підручник. Київ : Либідь, 2005. Вид. 2-ге. 640 с.

Допоміжна література

1. Авдєєва С. Вплив морфологічних категорій на парадигматику іменника. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського*: Зб. наук. праць. Вип. 2. Вінниця, 2000. С. 32-36.
2. Андерш Й.Ф. Семантична структура безприменникового давального відмінка в чеській і німецькій мовах. Київ: Наук. думка, 1975. 134 с.
3. Бевзенко С.П. Історична морфологія української мови. Ужгород, 1960.
4. Бевзенко С.П. Форми давального-місцевого відмінків однини на -ові українських іменників на тлі загальнослов'янському. *Праці Одеського державного університету*, р. ХСVII, т. 152. Серія філологічних наук, Вип. 15. Питання слов'янської філології. Мовознавство. Одеса, 1962.
5. Безпояско О.К. Іменні граматичні категорії. Київ: Наук. думка, 1991. 171 с.
6. Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Граматика української мови: Морфологія. Київ: Либідь, 1993. 336 с.
7. Булаховський Л.А. Вибрані праці: В 5 т. Київ: Наук. думка, 1977. Т. 2.

8. Вакула Г.Г. Из спостережень над граматичними засобами вираження категорії істот і категорії предметів у мові української художньої літератури першої половини ХІХ ст. *Дослідження з української та російської мов.* Київ:1964.
9. Вакула Г.Г. Категорія істот і категорія неістот в українській мові. *Українська мова і література в школі.* 1965. №6.
10. Вихованець І.Р. Синтаксис знахідного відмінка в сучасній українській літературній мові. Київ: Наук. думка, 1971. 120 с.
11. Вихованець І.Р. Прийменникова система української мови. Київ: Наук. думка, 1980. 286 с.
12. Вихованець І.Р. Родовий відмінок на тлі синтаксичної деривації. *Мовознавство.* 1983. № 2.
13. Вихованець І.Р. Система відмінків української мови. Київ: Наук. думка, 1987. 231 с.
14. Вихованець І.Р. Семантико-синтаксична класифікація відмінків української мови *Мовознавство.* 1988. № 2.
15. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. Київ: Наук. думка, 1988. 256 с.
16. Вихованець І.Р. Родовий чи знахідний відмінок? *Культура слова.* 1989. Вип. 37. С. 93 – 95.
17. Вихованець І.Р. Граматика української мови: Синтаксис. Київ: Либідь, 1993. 368 с.
18. Вихованець І.Р. Дві версії про місцевий відмінок. *Мовознавство.* 1994. № 1. С. 25-30.
19. Вихованець І.Р. Принципи категорійної граматики української мови. *III Міжнародний конгрес україністів (26-29 серпня 1996 р.). Мовознавство.* Харків, 1996. С. 177-181.
20. Вихованець І.Р. Морфологічні і семантичні відмінкию *Функціонально-когнітивні вияви граматичних структур: Зб. наук. праць.* Київ:1998. С. 13-17.
21. Вихованець І.Р. Теоретичні засади категорійної граматики української мови. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського: Зб. Наук. Праць. Серія: Філологія.* Вінниця. 2000. Вип.2. С. 3 – 6.
22. Вихованець І.Р. Родовий відмінок: центр чи периферія відмінкової системи? *Лінгвістичні студії: Зб. наук. праць.* Донецьк: ДонНУ, 2001. Вип. 7. С. 10-16.
23. Вихованець І.Р. Українська відмінкова система у функціонально-категорійному вимірі (Спроба перекласифікації відмінків). *Наукові записки Кіровоградського педагогічного університету імені Володимира Винниченка.* Кіровоград, 2001. Вип. 31. Серія: Філологічні науки (мовознавство). С. 13-16.
24. Вихованець І.Р. Морфологічні категорії? Словотвірні? Чи граматичні міжрівневі? *Актуальні проблеми українського словотвору.* Івано-Франківськ: Плай, 2002. С. 13-18.
25. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Грищенко А.П. Граматика української мови. Київ: Рад. школа, 1982. 208 с.
26. Вихованець І.Р., Городенська К.Г. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматики укр. мови / За ред. І. Вихованця. Київ: Пульсари, 2004. 400 с.
27. Глазова О., Кузнецов Ю. Рідна мова. Підручник для 7 класу. Київ: Зодіак-ЕКО, 2008. 288 с.
28. Городенська К.Г. Явища синтаксичної деривації. *Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Семантико-синтаксична структура речення.* Київ: Наук. думка, 1983. С. 152-212.
29. Городенська К.Г. Дериваційна природа давального адресатної посесивності. *Лінгвістичні студії.* Донецьк: ДонНУ, 1999. Вип. 5. С. 19-22.
30. Горпинич В.О. Морфологія української мови. Київ: Академія, 2004. 336 с.
31. Гуйванюк Н.В., Кардашук О.В., Кульбабська О.В. Українська мова. Схеми, таблиці, тести : навч. посібник. Львів : Світ, 2005. 304 с.
32. Данилевська О. М. Мовна ситуація в українській шкільній освіті на початку ХХІ століття. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття

- наукового ступеня доктора філологічних наук зі спеціальності 10.02.01 – українська мова. – Інститут української мови НАН України. – Київ, 2020. 525 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Danylevska_Oksana/Movna_sytuatsiia_v_ukrainskii_shkilnii_ostviti_na_pochatku_KhKhI_stolittia.pdf?PHPSESSID=bhsh5pu1vsj41gbv0vhlv2s63
33. Джочка І., Ципердюк О. Сучасна українська літературна мова. Практична морфологія. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2012. 588 с.
  34. Дудик П.С. Звертання-речення в сучасній українській мові. *Українська мова і література в школі*. 1971. № 5.
  35. Дудко І.В. Займенникове вираження категорії означеності-неозначеності в українській мові: монографія. Київ: Довіра, 2011. 232 с.
  36. Загнітко А. П. Категорія роду в системі граматичних категорій іменника. *Мовознавство*. 1987. № 2.
  37. Загнітко А. П. Категорія істоти / неістоти: семантика і структура. *Південний архів. Філологічні науки: Збірник наукових праць*. Випуск XIV. Херсон: Айлант, 2002. С. 150 – 154.
  38. Загнітко А. П. Морфологічні категорії іменника в синтагматиці і парадигматиці. Київ: НМК ВО, 1989. 63 с.
  39. Загнітко А. П. Основи функціональної морфології української мови. Київ: Вища школа, 1991. 77 с.
  40. Загнітко А. П. Взаємодія іменних і дієслівних категорій. *Мовознавство*. 1992. № 5.
  41. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. *Морфологія*. Донецьк: ДонДУ, 1996. 435 с.
  42. Захлюпана Н.М., Кузьма І.Т., Кутня Г.В. Морфологія: навчально-методичний посібник. Львів, 2009. 120 с.
  43. Колоїз Ж.В., Малюга Н.М., Явір В.В. Сучасна українська літературна мова: Збірник завдань для лабораторних робіт. Київ: Знання, 2006. 356 с.
  44. Костусяк Н.М. Категорія ступенів порівняння прикметників і прислівників. Луцьк, 2001. 219 с.
  45. Критська В.І., Недозим Т.І., Орлова Л.В., Пуздирева Т.К., Романюк Ю.В. Граматичний словник української літературної мови. Словозміна: Близько 140 000 слів / відп. ред. Н. Ф. Клименко. Київ: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2011. 760 с.
  46. Курс сучасної української літературної мови / За ред. Л.А. Булаховського. Київ: Рад. шк., 1951. Т. 1. 519 с.
  47. Кучеренко І.К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія: Вінниця: «Поділля», 2003. 464 с.
  48. Лавер О.В. Граматичне вираження епітетів у творах Петра Скунця. *Мовознавчий вісник. Збірник наукових праць*. Випуск 32. Черкаси, 2022. С. 93 – 101.
  49. Лавер О. Граматичні типи метафори у поезії П. Скунця. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 1 (47). Ужгород: ПП Данило С.І., 2022. С. 180 – 186.
  50. Леонова М.В. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Київ: Вища школа, 1983. 264 с.
  51. Лукінова Т.Б. Числівники в слов'янських мовах (порівняльно-історичний нарис). Київ: Наук. думка, 2000. 370 с.
  52. Матвіяс І.Г. Граматична категорія роду в іменниках першої відміни. *Мовознавство*. Т XVIII 1963.
  53. Матвіяс І.Г. Курс сучасної української літературної мови. Морфологія. Київ: 1962.
  54. Матвіяс І.Г., Називний, родовий, давальний і місцевий відмінки однини іменників I відміни. *Українська діалектологія і ономастика*. Київ: 1964.
  55. Матвіяс І.Г. Орудний відмінок однини іменників I відміни в українській мові *Територіальні діалекти і власні назви*. Київ: 1965.

56. Матвіяс І.Г. Форми іменників IV відміни в українській мові. *Мовознавство*. Т. XVI. 1961.
57. Матвіяс І.Г. Читання щодо роду і відміни в іменниках української мови. *Українська мова в школі*. 1962. № 5.
58. Остапенко Н. Технологія сучасного уроку з української мови: навч. посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2011. 248 с.
59. Ожоган В. Займенникові слова у граматичній структурі сучасної української мови. Київ, 1997. 230 с.
60. Самійленко С.П. Нариси з історичної морфології української мови. Ч. I. Київ: 1964.
61. Синявський О.Н. Норми української літературної мови. Харків – Київ, 1931.
62. Сімович В. Граматика української мови. Київ – Лейпціг, 1919.
63. Сучасна українська літературна мова: Морфологія / За заг. ред. І.К. Білодіда. Київ: Наук. думка, 1969. 583 с.
64. Сучасна українська літературна мова / за ред. М.Я. Плющ. Київ: Вища школа, 2001. 430 с.
65. Сучасна українська мова / за ред. О.Д. Пономарева. Київ: Либідь, 2001. 400 с.
66. Тимченко Є.К. Акузатив в українській мові (з української складні). Київ: ДУАН, 1928. 101 с.
67. Тимченко Є. Вокатив і інструменталь в українській мові. Київ: ДУАН, 1926. 116 с.
68. Тимченко Є. Льокатив речівниковий в українській мові. ЗНТШ, Львів, 1925. Т. СХLI – СХLIII.
69. Тимченко Є. Номінатив і датив в українській мові. Київ: ДУАН 1925.
70. Українська граматика в іменах : енциклопедичний словник-довідник: науково-довідкове видання / упорядники Загнітко Анатолій, Балко Марина. Донецьк: ДонНУ, 2013. 426 с.
71. Українська мова (профільний рівень): підруч. для 10 кл. закл. загал. серед. освіти / С.О. Караман, О.М. Горошкіна, О.В. Караман, Л.О. Попова. Харків: Вид-во «Ранок», 2018. 272 с.
72. Українська мова (профільний рівень): підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти / С.О. Караман, О.М. Горошкіна, О.В. Караман, Л.О. Попова. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 272 с.
73. Українська мова. Профільний рівень: підруч. для 10 кл. закладів загальної середньої освіти / А.А. Ворон, В.А. Солопенко. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2018. 288 с.
74. Українська мова. Профільний рівень: підруч. для 11 кл. закладів загальної середньої освіти / А.А. Ворон, В.А. Солопенко. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2019. 272 с.
75. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. Київ: Наук. думка, 2007. 288 с.
76. Цоуфал Л.С. Лінгвістичні засади навчання морфології в загальноосвітній школі. Філологічні студії. Науковий вісник КНУ: зб. наук. праць. Кривий Ріг, 2012. Вип. 7, ч. 2. С. 315–322.
77. Шкуратяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова: Модульний курс: Навч. посіб. Київ: Арій, 2010. 824 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Підручники та словники для вивчення навчальної дисципліни:

Електронний підручник з сучасної української мови. URL: <http://www.linguist.univ.kiev.ua/WINS/pidruchn/index.htm>

Словник української мови в 11 т. URL: <https://sum.in.ua/>

Словник української мови в 20 т. URL: <https://sum20ua.com/Entry/index?wordid=1&page=0>

2. Освітні портали:

Лінгвістичний портал: MOVA. Info. URL: <http://www.mova.info/>
Український лінгвістичний портал "Словники України online"
URL: <https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>
УКРАЇНСЬКИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ ПОРТАЛ: МОВА, ІНФОРМАТИКА, ЛІНГВІСТИКА.
URL: <https://www.ulif.org.ua/>
ДИВОСЛОВО. <https://dyvoslovo.com.ua/>

Освітній проєкт «Мова – ДНК нації». URL: <https://ukr-mova.in.ua>

Офіційний сайт Української мови. URL: <http://ukrainskamova.com/>

Експерс-уроки Олександра Авраменка. URL: <https://bgymnasia.blogspot.com/p/blog-page-4.html>